

LUCEAFĂRUL

ANUL V — Nr. 12 (95) — 15 Iunie 1962

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

DESTIN ȘI GLORIE

„Om fără noroc”, spunea despre sine Caragiale, cu amărăciunea celui ce se crede statornic urmărit de ghinion. Unor prietenii urmărit, el îi se plîngea că și-a greșit în viață pînă și cariera: a devenit scriitor, în loc să se facă muzician. Feticia gresită, care a împins literatura noastră pe una din cele mai înalte culmi ale sale! Acest „om fără noroc” a fost unul din marile noroace ale scrisului românesc.

Prin el, ca și prin Eminescu, literatura noastră a atins nivelul valorilor inatacabile din patrimoniul universal. Astăzi, cînd e tradus în peste 25 de limbi, Caragiale pășește peste continente; în jurul creației sale se adună elogiile dintre cele mai hotărîte și universalitatele lui ies din domeniul virtualului, începînd să devină un fapt în desăsurare. Această înaltă înaltă, el a realizat-o pînă în scrisul său un scrupul nelăzmit și o mare tensiune a spiritului. A făcut aceasta, împresurat de mentalitatea responsabilă a „moftului”, care justifică mediocritatea și lenea. Celor ce repetă într-una că începuturile sînt neapărat modeste, Caragiale le-a răspuns printr-o nobilă încordare. Culmea de artă, care e opera sa, nu stă departe, în timp, de începuturile literaturii noastre moderne; dar stă la o distanță uriașă de etica absurdă care prelăcea „modestia” într-o justificare a celei mai periculoase sulițe. „De exemplu, poți să începi rău, fără talent, fără pricepere, fără apăsătură: e o îndărătnică îndărătnică, dacă este modestă” — conchidea el înlocuitor, persiflînd acest mod nesănătos de a gândi. Fiindcă avea încredere — o încredere serioasă, exigentă — în forțele poporului său, lui Caragiale îi repugna ușurătatea unor contemporani, care cereau o bunăvoință concesivă pentru creațiile românești: „oricum pentru o țară mică ca a noastră, e deja destul de frumos!” Gloria lui Caragiale e făurită dintr-un metal pur de asemenea scori; bronzul pe care și l-a durat are sunetul plin al reputațiilor cucerite prin efort îndrăzneț și aspru.

Caragiale, care era conștient de valoarea lui, nu și reprezenta totuși, magalie și statuă, gloria. Vorbele scrii fusese de altfel o demagogie prin circulația fără acoperire, prin uzul desfrînat și mîncinos de care se făcuseră culpabili politicienii demagogiei burghezo-mosieresti! Caragiale le evita cînd se exprima fără ironie. Într-o scrisoare a lui se pot citi, subliniate, cuvintele pe veci. Dar nu e vorba de veșnicia operei, ci de un contract cu editorul Müller: Caragiale se oferă să cedeze o lucrare — șapte coale — pentru șase sute de lei: „pe veci” adică pentru un număr indefinit de ediții. Investigarea prin monument alunecare în groase și Caragiale denunța ucigașii acest grosesc. În Boborul, Președintele republicii, de cîteva ore, de la Ploiești, cîtește actul solemn al întemeierii, „urcat pe un scaun de tocat cîrnați”: asta se întîmplă — notează scriitorul, „locmă pe locul unde se ridică astăzi, mindră, statuia Libertății (cetățenilor Ploieșteni, Națiunea recunosătoare!)”. În vremea lui Caragiale, bronzul a ajuns să imortalizeze pînă și „moftul” caricaturii de republică a lui Căndiano-Popescu. Nădălnic efectiv al obștii, ci al unei clientele politice, monumentul trebuia să arunce atunci și el legile în vîntul mîndriei și ghesului. Cum partidele burghezo-mosieresti — Caragiale le spunea „acțiuni” — trăiesc monstruos pe spinarea statului, devotații care subscriu pentru statuia vreunui „sef” defunct nu vor rămîne în pierdere. Bravo! nenea Niță, „frunțaș al comerțului român”, știe el desigur ce face, cînd subscrie 5 lei pentru un monument sau chiar 20 pentru altul. Ajuns milionar pe baza „fîntanei” primite în 1866, cînd a oferit un pumn de mîrnușii conspiratorilor, el s-a învățat să verifice tabulou de pildă în ataceri de furajaj — astfel de „jertfe patriotice”.

Caragiale era necruțător, rămînd la expresia îndrăcîlă onică. Dar el și-a spus și direct părțile, cu asprime tranșantă, cu vehemență chiar; dovadă, celebrul pamflet „1907...”. Și nici în arătuiri, în bucăți de proză obiectivă, nu lipsește aprecierile deschise, aruncate în sticlul unui epitet energic. Să reținem în **Rapla jertfei patriotice**, de care fu vorba mai înainte, rînduri ca acelea unde se află implicat un verdict asupra acțiunii din 1866, alungarea lui Cuza: „Pe cînd, mult mai înfruntat, în fața Griviței, batalionul de vîntozi spăla în singe steagul mîinii în noaptea de 11 februarie...”. Regimul instaurat la 11 februarie 1866, regimul monstruosului coaliții, a mîhnit nu numai steagul, dar și întreaga noastră existență publică.

Acest regim — fata lui deplorabilă —, Caragiale le-a scrutat cu o pătrundere incisivă. Lumea burghezo-mosierimii îl ofensa prin parazitismul ei insolent, prin jalnicia ei superficialitate. Această strînsură, incapacitățile de vreo activitate susținută, sărăciea de lumină și bucurii viața celor mulți, lumea cîinstită a muncii-lăzbit de aceste realități, Caragiale arăta, de pildă, viciul flagrant al politici culturale ce se ducea în materie de teatru și spectacole: sistemul biletelor de favoare pentru „moltangii” — pe care el le-a desfrînat, ca director — și înțerea departe de teatru a maselor, prin binul cărora se întreține această instituție. În loc ca lumea să se dividă în două: o parte care merge la teatru și plătește, și alta care nu plătește și nu merge la teatru”, la noi, — constata el, într-un articol din 1897 — lumea se împarte altfel: o parte care plătește teatru național și nu merge la teatru național, și alta care merge la teatru național și nu plătește.

Cum își poate dramalugul exercita meseria în aceste împrejurări, cum poate scriitorul crea, încercînd de indiferența vinovată sau de ostilitatea lumii oficiale? Caragiale a trăit acut aceste întrebări și s-a mîhnit din pînă lor, chiar dacă rîdea ostentativ.

Marele umorist gîndea cu gravitate la destinul artistului în societatea burgheză, la desconsiderarea lui de către politicienii chiverniseliilor nerușinate. Într-un rîd, în **Gazeta săptămînală**, a imaginat această explicație, de un sarcasm enorm, ca să ilustreze condiția de viață inacceptabilă a artistului, într-o epocă de politicanism steril, care devolta disproporțional, paratazilor, categoria avocaților. „Douăzeci și patru de copii să am, — scrie el — pe toți i-aș face oameni politici, adică avocați; și dacă unul n-ar fi în stare să învețe măcar altă, i-aș învăța să prînda cîini cu lațul. Hengher da! dar literat, nu!” Enormitatea alternativelor nu poate ascunde amărăciunea din care răsar astel de rînduri; Caragiale verificase ei însuși cît de expusă vizațiilor era atunci profesia de literat.

Dacă, bine înțeles, scriitorul și-o exercita precum Caragiale, sculînd neconștient viața, după acest legămînt realist, de mare similitudine: „Eu nu scriu decît din viața noastră și pentru viața noastră”. Pentru că a scris îndrăzneț despre această viață, pentru că a îndrăznit ochi lucizi asupra lumii corupe a claselor dominante, Caragiale a avut de suferit atîtea contrarietăți și ofense. De aceea, burghezia trădătoare cosmopolite se încerca să-l arate „nespecific” pe acest neîntrecut creator de limbă românească, pe acest observator magistral. De aceea, acum vreo douăzeci și cinci de ani, un cauzator imperitent a culeșat să-l numească „ultimul ocupant fanariot” și „măscărică literar”.

O vorbă a anticilor spune despre respect, că sporește o dată cu depărtarea: Major e lunginqua reverența. Dar prestigiul lui Caragiale n-a crescut pentru că trecerea timpului l-ar fi distanțat de noi, pe scriitor, făcîndu-l inangibil și august; ei pentru că vremurile noastre au apropiat opera lui de multimi tot mai mari, restituînd-o celor care meritau cu adevărat să se împărătească din străduțirea acestui umil talent. „No-norocul”, scara rea de care se plîngea Caragiale, a dispărut o dată cu prezentul nostru socialist. Proșta obraznică a „moltangilor”, care-l împresura tenace, ca o stihie prigonoare, nu mai are acum nici o putere asupra destinului său. Pentru opera lui a venit timpul recunoașterii masive și al triumfului.

Dan Hăulică

Portret

Palpită dalta-n marmură încet, ca inima, cu-nfiorări egale. Mi-e luminos de drag acest portret, în frumusețea simplității sale.

Cristale pure împlinesc vibrant idei prezente-n spații și-n durate și risul cu tăieș de diamant al lacrimii-n adine carbonizate.

Ridea de tot ce insulta, în jur, pămîntul, inima, garoafa, năul din verbului metal de lamă, dur să taie-n adincime putregaiul.

Răsună-n mine risul lui amar, ca vînturile-n granițele mării, — durerea lui străște-n mine jar că-n ea se distila durerea țării.

Toți dărimăm, zicea-n același sens, ciocane și condeie laolaltă, din timpul glog mîrgînd spre timpul dens, și din abis spre culmea cea mai-naltă.

Cuvîntu-i bun bătea la simple porți și văd cum vezi luceafărul în noaptea, sărutul pus pe fruntea celor morți în vîpia lui nouășteșapte —

Iubesc surîsul lui amar și trist, privirea-i migratoare spre departe. Al nostru e ca om și ca artist, cu inima, cu frumuseți de carte.

Palpită dalta-n marmură încet, cristale dau contur: Caragiale. Mi-e luminos de drag acest portret în frumusețea simplității sale.

Al. Andrișoiu

CINSTIRE

În aceste zile numele marelui nostru scriitor, I. L. Caragiale este roșit cu o profundă și neînmurțită dragoste în întreaga țară: în cluburile fabricilor și uzinelor, pe scenele căminelor culturale și ale teatrelor de stat, în amfiteatrele instituțiilor de învățămînt superior și în plenul Academiei Republicii Populare Romîne. Inaugurînd manifestările consacrate comemorării a cincizeci de ani de la moartea marelui scriitor, sîmbătă, 2 iunie a avut loc în sala Teatrului de opera și balet al R. P. Romîna un spectacol festiu cu piesa „O scrisoare pierdută”. Spectacolul a fost prezentat sub auspiciile Ministerului Învățămîntului și Culturii, Academiei R.P.R., Uniunii scriitorilor, Comitetului național pentru apărarea păcii. Au participat tovarășii: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăruș, Petre Boroia, Nicolae Ceaușescu, Clăuș Stăncu, Alexandru Drăghici, Alexandru Mughîraș, Dumitru Coliș, Leonida Bănuș, Leontin Sălăjan, Ștefan Voitec, membri ai C.C. al P.M.R., ai Consiliului de stat și ai guvernului, conducători ai instituțiilor centrale și organizațiilor obștice, academicieni, alți oameni de artă și culturale, ziaristi. Au participat și ai misiunilor diplomatice, detașatăți la București. Au fost de față oaspeți de peste hotare, incitaji la sărbătorirea marelui scriitor, popii.

Din partea Comitetului național pentru organizarea comemorării lui I. L. Caragiale a luat cuvîntul acad. M. Beniuc, președintele Uniunii scriitorilor din R.P.R., care a evocat personalitatea artistică a marelui scriitor. Colectivul Teatrului național „I. L. Caragiale” a prezentat apoi, într-o montare nouă, capodopera dramaturgiei românești, „O scrisoare pierdută”.

În aceeași seară, în sala „Comedia” a Teatrului național „I. L. Caragiale”, a avut loc un spectacol cu piesa Năpasta.

Luni 4 iunie, s-a deschis în Capitală, în Studioul de concerte al radio-televizunii, sesiunea festivă a Academiei R.P.R. și Uniunii scriitorilor, consacrată comemorării lui Caragiale. La sesiune au luat parte membri ai C.C. al P.M.R., reprezentanți ai conducerei Ministerului Învățămîntului și Culturii, ai instituțiilor centrale și organizațiilor obștice, academicieni și alți oameni de cultură, ziaristi. De asemenea, a fost de față fiica marelui scriitor, Ecaterina Caragiale-Logadi. Ca incitaji la manifestările organizate cu prilejul comemorării lui Caragiale, au participat, de asemenea, numeroși oaspeți de peste hotare. Cuvîntul de deschidere a fost roșit de acad. Atanase Joja, președintele Academiei R.P.R. Au prezentat comunicări: acad. George Călinescu, acad. Tudor Vianu, criticul Paul Georgescu și Artistul Poporului Huda Beligon. Invitații au adus omagii: niilor de admiratori ai operei lui Caragiale.

Duminică 3 iunie, în Sala de marmură a Casei Științei, s-a deschis expoziția dedicată vieții și operei marelui scriitor. Cuvîntul inaugural a fost roșit de acad. Zaharia Stancu.

Oameni ai muncii din orașul Ploiești, în preajma cărora s-a născut Caragiale și unde a trăit un timp, s-au adunat marți dimineața la muzeul memorial „I. L. Caragiale” din localitate pentru a aduce un omagiu marelui scriitor cu prilejul îm-

plinirii unei jumătăți de veac de la moartea sa. Au participat reprezentanți ai conducerei Academiei R. P. Romîne, Uniunii Scriitorilor, ai unor instituții centrale și organizații obștice, reprezentanți ai organelor de partid și de stat din Ploiești, oameni de cultură, ziaristi, precum și Ecaterina Caragiale-Logadi, fiica scriitorului.

Au asistat oaspeți de peste hotare invitați la manifestările dedicate lui Caragiale. Aduarea a fost deschisă de Ion Voicu, președintele Sfatului popular orășenesc Ploiești, după care scriitorul Demostene Botez, vicepreședinte al Uniunii scriitorilor, a vorbit despre viața și opera scriitorului Caragiale. În numele elevilor din localitate, pioniera Cristina Langa, elevă a școlii medii nr. 1 „I. L. Caragiale”, a adus un omagiu clasicului literaturii noastre. Participanții au vizitat apoi muzeul memorial.

În continuare, la monumentul scriitorului din centrul orașului au fost depuse corone de flori din partea Comitetului național pentru organizarea comemorării a 50 de ani de la moartea lui I. L. Caragiale, a participanților de peste hotare, a Președintelui Academiei R. P. Romîne, Uniunii scriitorilor, Statului popular regional și Statului popular orășenesc Ploiești, a Uzinei „1 Mai” și a școlii medii nr. 1 „I. L. Caragiale”. Amintirea marelui scriitor și cetățean a fost evocată de prof. Gh. Mîlica de la școala medie nr. 1 „I. L. Caragiale”.

La festivitatea care a urmat la Teatru de stat din Ploiești, deschisă de Ene Rusu, vicepreședinte al Statului popular regional Ploiești, au luat cuvîntul criticul literar I. D. Bălan, redactor-șef adjunct al revistei „Luceafărul”, și regizorul japonez Kosei Yamakawa. Colectivul artistic al teatrului ploieștean a prezentat apoi un act din piesa „D-ale carnavalului”.

ITINERAR
CARAGIALE
HAIMANALE - PLOIEȘTI
MIZIL - BUCUREȘTI

MANIFESTĂRI

Caragiale universal

SEMICENTENARIUL
CARAGIALE

— ne permitem a secunda) înțelegem firește prefacerea numai a expresiunii materiale, adică a cuvântării, iar nu și a gândirii, adică a poeziei în ea însăși. Tot astfel, când mergem la un meșter croitor să ne potrivim o haină ce nu ni se potrivește, nu-l cerem să ne reformeze corpul, ci numai să ne răscroialască pe corp, așa cum a crescut el, haina rău-croită.

- Asadar, pentru repararea versurilor sint următoarele:
- TAXE
1. Pentru fiecare cuvânt schimbat :
a) în corpul versului, 1 leu ;
b) la coada versului, adică la rimă, cum ziceți dv. poeții, 10 lei.
 2. Pentru îndreptarea fiecărei greșeli de gramatică — 25 lei.
 3. Pentru îndreptarea greșelilor de punctuațiune se face, după caz, deosebită învoială cu ridicata
 4. Meșterul capătă de la client, o dată cu înaintarea manuscrisului, o sumă fixă, socotită astfel : 20 de bani de fiecă vers — adică 20 de lei sută.

Dacă vă convin, stimate domnule, taxele și condițiile acestea, îmi puteți trimite versurile dv., împreună, se-nțelege, cu suma prevăzută la alineatul 4... avind deplina încredere că-mi voi da toată osteneala să vă servesc cu scumpătate lege artis... — Deci nu se poate recondiționa o gândire ne-

— „Dante a fost un pasionat nebun de politică... răzvrătit; amestecat în orbilele războiului anarhiei italiene; bătut; fugă din colata lui prin munți și cîmpii; gonit din „ingrăta” lui patrie, pe care ajunge s-o blesteme; opusit de pomana la vrămașii ei ! (Ai să vezi numai ce acra ție pile-nea altuia, și ce greu e să sui și să cobori scările lui!) ; mort și îngropat în pămîntul... „altuia” !”

...L-a împiedicat asta să lase ce-a lăsat în urmă-i ? Ba, dimpotrivă... Fără atitea necazuri, tăvăleală și îndrjeală, nu lăsa ce-a lăsat spre gloria patriei lui și spre onoarea omenirii.”

„Să presupunem că Eminescu (...) ar trăi și ar veni să spună (...):

„Pînă mai deunăzi stam de-o parte și mă uitam cu dezgust; dar, încetul cu încetul, dezgustul s-a prefăcut în durere, într-o durere ce parcă nu mai încap în versuri, înci încep să mă întreb dacă e datorie să intru în luptă...”

Ce-aș putea să-i spun ?... să-l povățuiesc a-și înghiți durerea și a nu încerca ușurarea ce-l pare omului (ca și mie) că și-a găsit-o ? Cum, adică ? De hatîrul meu, pentru a-mi da versuri care să mă amuze pe mine cînd am vreme de pierdut, să renunțe el la irezistibila-i pornire sufletească, la îndemnul strigător al conștiinței sale revoltate ?”

„Și doar literatura și arta n-or fi avind pretenția să fie la noi niște decoruri... pentru luxul vieții noastre moderne.”

„Cînd, afară în lume, lumina, sună trîmbițe de bătlie, să stai să faci în umbra odăitei tale jocuri de „paciență” — asta e treabă de bădă surdă, nu de bărbat în putere...”

„Artistul trebuie să fie bărbat — muzele sînt femei!”

De la acest apel, de la invitația la contemporaneitate și pînă la ceea ce numim „modalitățile contemporane ale expresiei”, mai era doar un pas. L-am făcut. Și cum la noi se scrie foarte mult despre sal... Maestrul ne oferă, iată, o mostră de literatură „tip rustic”, cu o putere de circulație, ce e drept, din ce în ce mai mică astăzi la noi :

„Fata mamii Ilincii are bălană, plăviță, cu părul galben auriu ca spicul griului copt, răscopt, cum e plina a bună de mîncat și-i place puiliul golăș de pitpalac să-l ciugulească și să-l înghiță pe nemestecate în gusa lui îmbrăcată în puf bogat, moale și dulce...”

Subțirică, de se-ncovoia ca o nula de corn verde cînd o fluieră în vînt cu putere, și răsărită ca o ramură de goroafă bătută, căreia stă să i se deschiză-n vîrf bobocelul ascuns, care de-abia așteaptă să-i pleznească gogoșoa ca să te îmbețe cu mirosul său din destul, arătîndu-și vesel frunzișurile catifelate și crețe ca o horbotică de borangic subțire de poți să-i spargi cu limba...”

„Si sever, trecînd de la glumă la avertisment : — „A trecut de mult vîrsta de aur, cînd alte suinete nu erau pe lume decît glasurile naturii generoase, acompaniate de clobnașul arcadian pe un fluier cu două țevi de trestie”

„Mă, de-acu să nu mai cîntați pe țaran cu plețele lungi și cu fluierul de cioban pe buze. Azi fluieră trenu”. Să faceți pe țărani la nivel (nivel, n.n.) european. Să nu mai cîntați opincă așa murdără. S-o curățiți, și să-i splateți picioaru, și să-i dați opinci noi. Scurt ! Să nu ne tîngim ! Scurt ! Să învățăm cîntece d-astea, mă, și să fim oamenii faptelor...”

A răsunăm, pierduți de emoție. De cînd așteptam momentul acesta ! Iată-ne dar la „spiritul modern”, unde oricare reporter ce se respectă abia își stăpînește avalanșa de întrebări — drept care am și dat drumul primelor trei, în mai puțin de-o secundă :

— Vers alb sau vers liber ?... Erou cu pete sau fără ?... Proză psihologică sau narațiune de fapte ?... — „O, călca-te-ar !”

— S-a făcut tăcere — „...că-z asta-i șpirikismus !” s-a supărat o voce știută.

Am rămas cu o scrisoare în palme — adresată de maestrul, cu cinci decenii în urmă, revistei „Luceafărul” de la Sibiu :

„Prea stimate domnule Redactor. La nici una din cele trei întrebări pe care d-voastră îmi faceți deosebită onoare a mi le pune, nu mă simt în stare a răspunde, fiindcă, drept să vă spun, cite trele sînt prea înalte pentru înțelegerea mea. Totuși, pe departe, atita parcă pot pricepe, că ar fi vorba aci de arta literară.

Vă rog dar, binevoit a-mi permite să dau, cu această ocaziune, prin prețiosul d-voastră organ de publicitate, o povăț bătrînească tinerilor literați romîni — nu tutulor, numai acolora care n-au talent din născare : să caute, dacă se mai poate, să-l găsească — că doar nu-i vr’un lucru așa de mare...”

Ilie Purcaru

N. N. — Cîntăte din „interviu” — răspunsurile maestrului — sînt deosebit de buclăle : „O conferință”, „Cîteva păreri”, „Apus de soare”, „Cronică”, („Gîmpire”, 8 ian. 1972), „Parța postului”, „Politică și literatură”, „Cugățiri”, („Calendarul Măslăru”, Roma, 1971), „Smoană”, „O cronică de Crăciun”, „Donă note”, precum și din corespondența și discuțiile lui I. L. Caragiale.

— „Amice, asta e o întrebare pe care numai un orb trebuie s-o facă... Să luăm un exemplu concret, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... Să luăm o pereche de ghete de lac, cum sînt ale mele...”

— Fie ! protestăm noi, chiar cu replica dumisale. Fie ! Frumos ne-nolăși, nene Ianule !

— „Dar maestrul, trecînd de la glumă la o melancolie potrivită, care disimulează mai abtîrit decît zîmbetul aceluia ironic, ne-a răspuns — de data aceasta cu un fel de confesiune, o pildă pentru noi :

„...Cu multă pietate mi-aduc aminte de savantul Cours français de Rhetorique, prima țită de la care am supt laptele științei literare...”

Din acest curs bătrîn, dar totdeauna verde, al cărui imperiu nu i-l poate uzurpa nici o inovație, am învățat și învățăm nenumărate feluri de stiluri — stilul... clar, concis, pompos, ușor, măreț, simplu, sublim, patetic, larg, ornamentat, chiar înflorit și alte multe.

„Era o excelentă școală de croitorie cursul meu cu deviza clasică Le style c'est l'homme, unde am învățat să croiesc fel de fel de haine, să le repar și să le scot pe țete ; dar unde niciodată n-am aflat anume pentru uzul practic al cui sînt acele minunate și deosebite veșminte ; și, necunoscînd mustrerul, se-nțelege că n-am învățat nici cum se la măsură. Am învățat croitoria fără a mă gîndi o clipă că este o artă al cărei scop ar fi să îmbrace trupul cuiva.

Așa, cînd am ajuns și cu călfă și am-voit să lucrez pe seama mea, cînd mi-a venit și mie un mustrer, o idee, să-mi ceară o haină ca și se poate prezenta în lume, am pus mină, aiurit, în grămada de veșminte și am trimis în cipul blond și buclat al unui copilăș de prințesă, o mantie largă de pele-ri nespălat, în spinarea unui arlecîn șui, o largă purpură imperială, iar pe umerii mîinii ai unui tânăr Cezar, o cazacă peștiră de paieaă cocosată.

Și le-am dat drumul în lume așa, și lumea, care judecă pe oameni după veșminte, cum spune înțeleptul Nasr-ed-din-Hogia, a dat de pomana copilașului prințesei, s-a prosternat înaintea arlecînului, iar pe tânărul meu Cezar l-a fluierat și huiduit...”

— Ce succes !

— „De ce ? Fiindcă un singur stil a fost uitat savantul meu curs francez să mă-nvețe, unul singur — stilul potrivit...”

— Cu alte cuvinte

— „Il prinde sau nu-l prinde — iată două expresiuni populare romînești foarte ciudate, în care începe tot înțelesul frumosului...”

„Așa e și-n arhitectură, așa și-n muzică. Înșiră cit potfești colonade după colonade, așază-le desupra domurii și domulețe ; îngrămădește prelungin-đeni decoratiți ; întrebunțează zecă contrabaso, opt tromboane, patru tobe mari și patru sute de voci — degeaba, dacă nu te prinde.

Așa e și-n literatură. — Toarnă sute și mil de versuri ori de rînduri în proză ; cîntă toate stelele, luna, soarele, patimile, nimicnicia, eternitatea — degeaba, dacă nu te prinde...”

Tonul glumeț a alternat întotdeauna cu cel grav. E greu să despletești această țesătură, mai ales cînd maestrul ne-a învățat, încă de pe cînd „a ajuns călfă și a prins să lucreze pe seama sa”, cum se spun marile adevăruri zîmbînd.

— V-am ruga totuși să fiți, pentru revista noastră, cit mai didactic...

— „S-o luăm, asadar, liniștit, băbește.

Mă rog, ce este o operă de artă ?”

„...O picătură de rouă ce cade din înălțime reflectă din peretii ei tot văzduhul ; ceea ce e fără margini în afară, se adîncește înăuntru ei, afundîndu-se iar fără margini. Așa e și sufletul omene-sc, o oglindă...”

„Atîta trebuie oglinzii : să aibă darul de a reflecta ; încolo, fie sferică, fie tăiată ca diamantele-n fațete, fie achromă sau colorată în orice chip, ea își va păstra mereu un mod același de ogîndire : totdeauna va fi un chip constant de raporturi între ce și cum se ogîndește.

Care va să zică, aflîndu-ne în fața unei opere de artă, ceea ce ne importă e să vedem : există

— „Amice, asta e o întrebare pe care numai un orb trebuie s-o facă... Să luăm un exemplu concret, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... Să luăm o pereche de ghete de lac, cum sînt ale mele...”

— Fie ! protestăm noi, chiar cu replica dumisale. Fie ! Frumos ne-nolăși, nene Ianule !

— „Dar maestrul, trecînd de la glumă la o melancolie potrivită, care disimulează mai abtîrit decît zîmbetul aceluia ironic, ne-a răspuns — de data aceasta cu un fel de confesiune, o pildă pentru noi :

„...Cu multă pietate mi-aduc aminte de savantul Cours français de Rhetorique, prima țită de la care am supt laptele științei literare...”

Din acest curs bătrîn, dar totdeauna verde, al cărui imperiu nu i-l poate uzurpa nici o inovație, am învățat și învățăm nenumărate feluri de stiluri — stilul... clar, concis, pompos, ușor, măreț, simplu, sublim, patetic, larg, ornamentat, chiar înflorit și alte multe.

„Era o excelentă școală de croitorie cursul meu cu deviza clasică Le style c'est l'homme, unde am învățat să croiesc fel de fel de haine, să le repar și să le scot pe țete ; dar unde niciodată n-am aflat anume pentru uzul practic al cui sînt acele minunate și deosebite veșminte ; și, necunoscînd mustrerul, se-nțelege că n-am învățat nici cum se la măsură. Am învățat croitoria fără a mă gîndi o clipă că este o artă al cărei scop ar fi să îmbrace trupul cuiva.

Așa, cînd am ajuns și cu călfă și am-voit să lucrez pe seama mea, cînd mi-a venit și mie un mustrer, o idee, să-mi ceară o haină ca și se poate prezenta în lume, am pus mină, aiurit, în grămada de veșminte și am trimis în cipul blond și buclat al unui copilăș de prințesă, o mantie largă de pele-ri nespălat, în spinarea unui arlecîn șui, o largă purpură imperială, iar pe umerii mîinii ai unui tânăr Cezar, o cazacă peștiră de paieaă cocosată.

Și le-am dat drumul în lume așa, și lumea, care judecă pe oameni după veșminte, cum spune înțeleptul Nasr-ed-din-Hogia, a dat de pomana copilașului prințesei, s-a prosternat înaintea arlecînului, iar pe tânărul meu Cezar l-a fluierat și huiduit...”

— Ce succes !

— „De ce ? Fiindcă un singur stil a fost uitat savantul meu curs francez să mă-nvețe, unul singur — stilul potrivit...”

— Cu alte cuvinte

— „Il prinde sau nu-l prinde — iată două expresiuni populare romînești foarte ciudate, în care începe tot înțelesul frumosului...”

„Așa e și-n arhitectură, așa și-n muzică. Înșiră cit potfești colonade după colonade, așază-le desupra domurii și domulețe ; îngrămădește prelungin-đeni decoratiți ; întrebunțează zecă contrabaso, opt tromboane, patru tobe mari și patru sute de voci — degeaba, dacă nu te prinde.

Așa e și-n literatură. — Toarnă sute și mil de versuri ori de rînduri în proză ; cîntă toate stelele, luna, soarele, patimile, nimicnicia, eternitatea — degeaba, dacă nu te prinde...”

Tonul glumeț a alternat întotdeauna cu cel grav. E greu să despletești această țesătură, mai ales cînd maestrul ne-a învățat, încă de pe cînd „a ajuns călfă și a prins să lucreze pe seama sa”, cum se spun marile adevăruri zîmbînd.

— V-am ruga totuși să fiți, pentru revista noastră, cit mai didactic...

— „S-o luăm, asadar, liniștit, băbește.

Mă rog, ce este o operă de artă ?”

„...O picătură de rouă ce cade din înălțime reflectă din peretii ei tot văzduhul ; ceea ce e fără margini în afară, se adîncește înăuntru ei, afundîndu-se iar fără margini. Așa e și sufletul omene-sc, o oglindă...”

„Atîta trebuie oglinzii : să aibă darul de a reflecta ; încolo, fie sferică, fie tăiată ca diamantele-n fațete, fie achromă sau colorată în orice chip, ea își va păstra mereu un mod același de ogîndire : totdeauna va fi un chip constant de raporturi între ce și cum se ogîndește.

Care va să zică, aflîndu-ne în fața unei opere de artă, ceea ce ne importă e să vedem : există

— „Amice, asta e o întrebare pe care numai un orb trebuie s-o facă... Să luăm un exemplu concret, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... Să luăm o pereche de ghete de lac, cum sînt ale mele...”

— Fie ! protestăm noi, chiar cu replica dumisale. Fie ! Frumos ne-nolăși, nene Ianule !

— „Dar maestrul, trecînd de la glumă la o melancolie potrivită, care disimulează mai abtîrit decît zîmbetul aceluia ironic, ne-a răspuns — de data aceasta cu un fel de confesiune, o pildă pentru noi :

„...Cu multă pietate mi-aduc aminte de savantul Cours français de Rhetorique, prima țită de la care am supt laptele științei literare...”

Din acest curs bătrîn, dar totdeauna verde, al cărui imperiu nu i-l poate uzurpa nici o inovație, am învățat și învățăm nenumărate feluri de stiluri — stilul... clar, concis, pompos, ușor, măreț, simplu, sublim, patetic, larg, ornamentat, chiar înflorit și alte multe.

„Era o excelentă școală de croitorie cursul meu cu deviza clasică Le style c'est l'homme, unde am învățat să croiesc fel de fel de haine, să le repar și să le scot pe țete ; dar unde niciodată n-am aflat anume pentru uzul practic al cui sînt acele minunate și deosebite veșminte ; și, necunoscînd mustrerul, se-nțelege că n-am învățat nici cum se la măsură. Am învățat croitoria fără a mă gîndi o clipă că este o artă al cărei scop ar fi să îmbrace trupul cuiva.

Așa, cînd am ajuns și cu călfă și am-voit să lucrez pe seama mea, cînd mi-a venit și mie un mustrer, o idee, să-mi ceară o haină ca și se poate prezenta în lume, am pus mină, aiurit, în grămada de veșminte și am trimis în cipul blond și buclat al unui copilăș de prințesă, o mantie largă de pele-ri nespălat, în spinarea unui arlecîn șui, o largă purpură imperială, iar pe umerii mîinii ai unui tânăr Cezar, o cazacă peștiră de paieaă cocosată.

Și le-am dat drumul în lume așa, și lumea, care judecă pe oameni după veșminte, cum spune înțeleptul Nasr-ed-din-Hogia, a dat de pomana copilașului prințesei, s-a prosternat înaintea arlecînului, iar pe tânărul meu Cezar l-a fluierat și huiduit...”

— Ce succes !

— „De ce ? Fiindcă un singur stil a fost uitat savantul meu curs francez să mă-nvețe, unul singur — stilul potrivit...”

— Cu alte cuvinte

— „Il prinde sau nu-l prinde — iată două expresiuni populare romînești foarte ciudate, în care începe tot înțelesul frumosului...”

„Așa e și-n arhitectură, așa și-n muzică. Înșiră cit potfești colonade după colonade, așază-le desupra domurii și domulețe ; îngrămădește prelungin-đeni decoratiți ; întrebunțează zecă contrabaso, opt tromboane, patru tobe mari și patru sute de voci — degeaba, dacă nu te prinde.

Așa e și-n literatură. — Toarnă sute și mil de versuri ori de rînduri în proză ; cîntă toate stelele, luna, soarele, patimile, nimicnicia, eternitatea — degeaba, dacă nu te prinde...”

Tonul glumeț a alternat întotdeauna cu cel grav. E greu să despletești această țesătură, mai ales cînd maestrul ne-a învățat, încă de pe cînd „a ajuns călfă și a prins să lucreze pe seama sa”, cum se spun marile adevăruri zîmbînd.

— V-am ruga totuși să fiți, pentru revista noastră, cit mai didactic...

— „S-o luăm, asadar, liniștit, băbește.

Mă rog, ce este o operă de artă ?”

„...O picătură de rouă ce cade din înălțime reflectă din peretii ei tot văzduhul ; ceea ce e fără margini în afară, se adîncește înăuntru ei, afundîndu-se iar fără margini. Așa e și sufletul omene-sc, o oglindă...”

„Atîta trebuie oglinzii : să aibă darul de a reflecta ; încolo, fie sferică, fie tăiată ca diamantele-n fațete, fie achromă sau colorată în orice chip, ea își va păstra mereu un mod același de ogîndire : totdeauna va fi un chip constant de raporturi între ce și cum se ogîndește.

Care va să zică, aflîndu-ne în fața unei opere de artă, ceea ce ne importă e să vedem : există

— „Amice, asta e o întrebare pe care numai un orb trebuie s-o facă... Să luăm un exemplu concret, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... Să luăm o pereche de ghete de lac, cum sînt ale mele...”

— Fie ! protestăm noi, chiar cu replica dumisale. Fie ! Frumos ne-nolăși, nene Ianule !

— „Dar maestrul, trecînd de la glumă la o melancolie potrivită, care disimulează mai abtîrit decît zîmbetul aceluia ironic, ne-a răspuns — de data aceasta cu un fel de confesiune, o pildă pentru noi :

„...Cu multă pietate mi-aduc aminte de savantul Cours français de Rhetorique, prima țită de la care am supt laptele științei literare...”

Din acest curs bătrîn, dar totdeauna verde, al cărui imperiu nu i-l poate uzurpa nici o inovație, am învățat și învățăm nenumărate feluri de stiluri — stilul... clar, concis, pompos, ușor, măreț, simplu, sublim, patetic, larg, ornamentat, chiar înflorit și alte multe.

„Era o excelentă școală de croitorie cursul meu cu deviza clasică Le style c'est l'homme, unde am învățat să croiesc fel de fel de haine, să le repar și să le scot pe țete ; dar unde niciodată n-am aflat anume pentru uzul practic al cui sînt acele minunate și deosebite veșminte ; și, necunoscînd mustrerul, se-nțelege că n-am învățat nici cum se la măsură. Am învățat croitoria fără a mă gîndi o clipă că este o artă al cărei scop ar fi să îmbrace trupul cuiva.

Așa, cînd am ajuns și cu călfă și am-voit să lucrez pe seama mea, cînd mi-a venit și mie un mustrer, o idee, să-mi ceară o haină ca și se poate prezenta în lume, am pus mină, aiurit, în grămada de veșminte și am trimis în cipul blond și buclat al unui copilăș de prințesă, o mantie largă de pele-ri nespălat, în spinarea unui arlecîn șui, o largă purpură imperială, iar pe umerii mîinii ai unui tânăr Cezar, o cazacă peștiră de paieaă cocosată.

Și le-am dat drumul în lume așa, și lumea, care judecă pe oameni după veșminte, cum spune înțeleptul Nasr-ed-din-Hogia, a dat de pomana copilașului prințesei, s-a prosternat înaintea arlecînului, iar pe tânărul meu Cezar l-a fluierat și huiduit...”

— Ce succes !

— „De ce ? Fiindcă un singur stil a fost uitat savantul meu curs francez să mă-nvețe, unul singur — stilul potrivit...”

— Cu alte cuvinte

— „Il prinde sau nu-l prinde — iată două expresiuni populare romînești foarte ciudate, în care începe tot înțelesul frumosului...”

„Așa e și-n arhitectură, așa și-n muzică. Înșiră cit potfești colonade după colonade, așază-le desupra domurii și domulețe ; îngrămădește prelungin-đeni decoratiți ; întrebunțează zecă contrabaso, opt tromboane, patru tobe mari și patru sute de voci — degeaba, dacă nu te prinde.

Așa e și-n literatură. — Toarnă sute și mil de versuri ori de rînduri în proză ; cîntă toate stelele, luna, soarele, patimile, nimicnicia, eternitatea — degeaba, dacă nu te prinde...”

Tonul glumeț a alternat întotdeauna cu cel grav. E greu să despletești această țesătură, mai ales cînd maestrul ne-a învățat, încă de pe cînd „a ajuns călfă și a prins să lucreze pe seama sa”, cum se spun marile adevăruri zîmbînd.

— V-am ruga totuși să fiți, pentru revista noastră, cit mai didactic...

— „S-o luăm, asadar, liniștit, băbește.

Mă rog, ce este o operă de artă ?”

„...O picătură de rouă ce cade din înălțime reflectă din peretii ei tot văzduhul ; ceea ce e fără margini în afară, se adîncește înăuntru ei, afundîndu-se iar fără margini. Așa e și sufletul omene-sc, o oglindă...”

„Atîta trebuie oglinzii : să aibă darul de a reflecta ; încolo, fie sferică, fie tăiată ca diamantele-n fațete, fie achromă sau colorată în orice chip, ea își va păstra mereu un mod același de ogîndire : totdeauna va fi un chip constant de raporturi între ce și cum se ogîndește.

Care va să zică, aflîndu-ne în fața unei opere de artă, ceea ce ne importă e să vedem : există

— „Amice, asta e o întrebare pe care numai un orb trebuie s-o facă... Să luăm un exemplu concret, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... Să luăm o pereche de ghete de lac, cum sînt ale mele...”

— Fie ! protestăm noi, chiar cu replica dumisale. Fie ! Frumos ne-nolăși, nene Ianule !

— „Dar maestrul, trecînd de la glumă la o melancolie potrivită, care disimulează mai abtîrit decît zîmbetul aceluia ironic, ne-a răspuns — de data aceasta cu un fel de confesiune, o pildă pentru noi :

„...Cu multă pietate mi-aduc aminte de savantul Cours français de Rhetorique, prima țită de la care am supt laptele științei literare...”

Din acest curs bătrîn, dar totdeauna verde, al cărui imperiu nu i-l poate uzurpa nici o inovație, am învățat și învățăm nenumărate feluri de stiluri — stilul... clar, concis, pompos, ușor, măreț, simplu, sublim, patetic, larg, ornamentat, chiar înflorit și alte multe.

„Era o excelentă școală de croitorie cursul meu cu deviza clasică Le style c'est l'homme, unde am învățat să croiesc fel de fel de haine, să le repar și să le scot pe țete ; dar unde niciodată n-am aflat anume pentru uzul practic al cui sînt acele minunate și deosebite veșminte ; și, necunoscînd mustrerul, se-nțelege că n-am învățat nici cum se la măsură. Am învățat croitoria fără a mă gîndi o clipă că este o artă al cărei scop ar fi să îmbrace trupul cuiva.

Așa, cînd am ajuns și cu călfă și am-voit să lucrez pe seama mea, cînd mi-a venit și mie un mustrer, o idee, să-mi ceară o haină ca și se poate prezenta în lume, am pus mină, aiurit, în grămada de veșminte și am trimis în cipul blond și buclat al unui copilăș de prințesă, o mantie largă de pele-ri nespălat, în spinarea unui arlecîn șui, o largă purpură imperială, iar pe umerii mîinii ai unui tânăr Cezar, o cazacă peștiră de paieaă cocosată.

Și le-am dat drumul în lume așa, și lumea, care judecă pe oameni după veșminte, cum spune înțeleptul Nasr-ed-din-Hogia, a dat de pomana copilașului prințesei, s-a prosternat înaintea arlecînului, iar pe tânărul meu Cezar l-a fluierat și huiduit...”

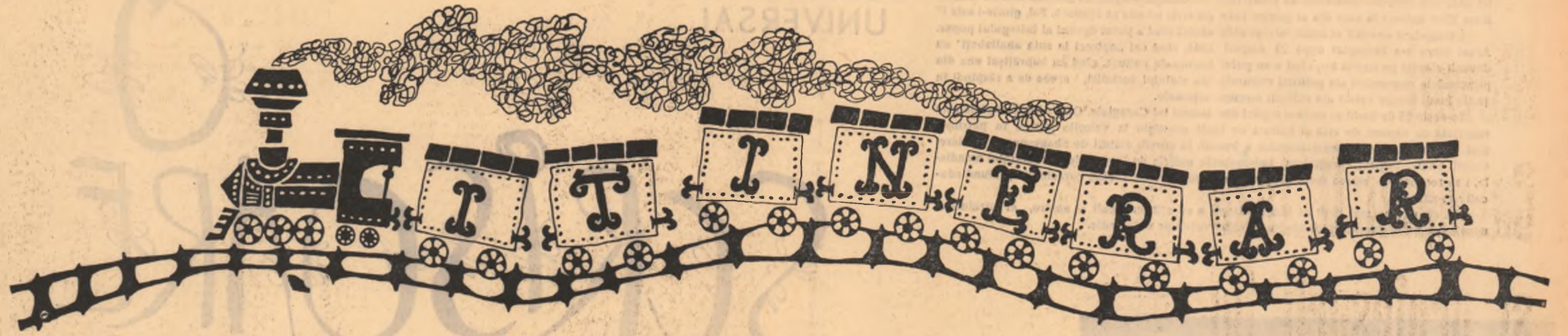
— Ce succes !

— „De ce ? Fiindcă un singur stil a fost uitat savantul meu curs francez să mă-nvețe, unul singur — stilul potrivit...”

— Cu alte cuvinte

— „Il prinde sau nu-l prinde — iată două expresiuni populare romînești foarte ciudate, în care începe tot înțelesul frumosului...”

„Așa e și-n arhitectură, așa și-n muzică. Înș

HAIMANALE — PLOIEȘTI — MIZIL — BUCUREȘTI

CARAGIALE

Imaginativi, cum ne e firea, — stirniți și de umorul scrierilor lui Caragiale, de neastampărul vieții sale, învăluit în atâtea legende — mulți dintre noi am fost înclinați vreme îndelungată să socotim numele satului natal al scriitorului — *Haimanale* — drept o excelentă potrivă. Numele satisfacea, într-un fel: Caragiale s-a născut într-un sat umoristic; altminteri nici că se putea. Eram gata oricând să-i acordăm lui Alexandru un Mirciști cu o natură măreață, cu oameni de baladă, înfăptuitori de istorie. Cât privește *Haimanale*... În cărțile de uz general, se spune: *Haimanale*, lângă Ploiești. Cînd tot atât de bine se putea zice că e lângă Tîrgoviște sau, lângă Moreni.

Din stația „Caragiale” — de pe linia ferată Ploiești — Tîrgoviște — n-am luat șoseaua, ca să ajungem la fostul sat *Haimanale*. De pe terasa-mentul înalt, am coborît pe o potecă ce ducea brusc într-o pădure de plopi, pe o vale adîncă. Ne-am aflat repede în lunca joasă a Cricovului-dulce, atât de adîncă, încît aveam sentimentul că mergem într-o lume ireală. Terasamentul înainta spre Tîrgoviște, undeva, sus, foarte sus, cam la înălțimea pădurii prin care trecem. Plopii deși ai pădurii sînt luminoși, albi și zvelți. Liniștea luncii nu-i tulburată decît de mierle și de zgomotul rîului, pe care-l bănuim aproape, dar, cu cît înaintăm, nu-l întîlnim. Potecile sînt multe și mergem la întimplare. La data cînd Luca și Ecaterina au venit în *Haimanale* — pe la 1850 — nu erau tăiate drumuri prin partea locului, se mergea mult cu piciorul — spune istoricul literar. Nu luasem șoseaua, vroiam să încercăm potecile rămase. Din lunca joasă cu plopi

Leonida Condescu — fotografie comunicată de Spirea Anastasiu — Mizil.

deși și înalți, nu ne putem da seama cam unde ar fi ascuns satul. Un zgomot străin de acela al luncii, venit din dreapta, ne-a făcut să credem că satul e într-acolo, ne-am îndreptat în partea aceea, dar am dat brusc de un deal cu păduri de stejar, desfășurate de-a lungul soselei pietruite. N-am întîlnit nicodată plopi înalți de luncă atât de apropiați de o pădure compactă de stejar și fag. În lumina lîmpeză dintre plopi, pătrunde aerul tare din desigur stejarilor. Am urcat pe „dîmbul” soselei — „malul orașului”, cum spun localnicii drumului dintre Ploiești și Tîrgoviște — și am trecut peste albia lată a Cricovului, pe un pod nou, alb, de piatră. Satul ne-a apărut dintr-o dată în față. Să fi fost altădată așezările palmășilor din *Haimanale*, de pe moșia minăstirii Mărgineni, în plină pădure? Bătrîni din sat nu știu să spună prea multe. Iar despre familia Caragiale — ce-și mai amintesc, de la bătrîni dinaintea lor — e foarte vag. Urmele de temelie ale casei mici în care ar fi trăit vreo 9 ani secretarul minăstirii — Luca — se află în curtea unde locuiesc familiile a doi Paisie — tată și fiu. Numele de calendar vine ca o veche amintire de la foștii robi bototeși de minăstire. Peste pietrele vi-nete, de temelie, s-a așternut pămîntul, ca pe un mormînt, doar cîteva din ele mai ies la iveală. Ni se spune că pietrele de temelie sînt legate dedesubt cu „yar negru”. Satul de azi — „Caragiale” — e modern, la șosea spre Tîrgoviște încep lucrările de asfaltare, comuna are vreo douăzeci de televizoare, aproape că nu e casă fără aparat de radio, gospodăriile au lumină electrică. Casele sînt solid încheiate, dovedesc priceperea unor oameni cu tradiție în folosirea și meșteșugul lemnului. De

fapt, de la o anume dată, cei mai mulți localnici nu mai puteau fi numiți țărani. În momentul de față 95 la sută dintre ei sînt lucrători pe schelele petrolifere Ploiești, Moreni, Tîrgoviște, sau muncitori forestieri, constructori de blocuri, poduri și șosele. Mulți pleacă și vin de la lucru pe motocicletă. „Doar eu și nevastă oamenilor ce mai sîntem țărani” — ne-a spus cu umor președintele Sfatului. Pămîntul a fost puțin în această zonă submontană. Ca să se ajungă la cifra de 95 la sută, lucrătorii trebuie să e vorba de o tradiție muncitorească destul de veche. Lucrarea lemnului în *Haimanale* e de crezut că se făcea pe moșia mănăstirii Mărgineni „și în orice caz după secularizare”, cum remarcă acad. G. Călinescu în „Contemporanul” nr. 22 (816) a.c. Celălalt curs ni s-a părut asemenea demn de luat în seamă: la o anchetă sumară am găsit lucrători petroliferi la o doua generație — chiar la a treia — susțineau cîțiva — și se prea poate ca unii bunicii ai celor de azi să fi lucrat, după secularizare, la hecelele primitive de scos țitei și la primele rafinării de petrol inițiate în zona Ploiești, de Theodor Mehedinteanu. (N-am putut găsi aceste documente; arhiva comună a ars în timpul primului război mondial). *Haimanale*, din timpul lui Luca și de mai tîrziu, capătă astfel un înțeles deosebit de cel imaginat într-un fel sau altul. De fapt, cel mai serios cercetător al vieții lui Caragiale, nota că numele de *Haimanale* îl dăduse în deridere așezărilor de palmasi de pe moșia minăstirea Mărgineni — egumenul Macarie. Lumea satului de aici e o lume sobră, severă în măsura lucrurilor, care cîntărește greu cuvîntul. Lumea de parodie, Caragiale, n-a întîlnit-o în *Haimanale*. Copilul Caragiale, cu deosebire însușiri native, plecînd din *Haimanale* cu părinții spre Ploiești, lua cu sine amintirea unei lumi simple și de bun simț precum și amintirea unei naturi frumoase. Se va izbi apoi, brusc, de o lume parodică în anii săi de școlar și de adolescent. Nu cunoaștem vreo mărturisire că I. L. Caragiale s-ar fi întors vreodată prin satul natal. Într-un fel însă, el s-a întîlnit, foarte tîrziu, cu consătenii din *Haimanale*. În 1905, cînd se afla la Berlin, — în zonele petrolifere prahovene ajunseră, proletarizati, și consătenii de-a lui; Caragiale scria atunci piesa Titircă, Sotirescu et Cie” cu jupîn Dumitrache, Ipingescu, Chiriac, Spiridon, etc. ajunși mari petroliferi, senatori sau deputați, proprietari de automobile și cai de curse, sportmani.

Antemeridiane. Educațiune. Ploiești — moment hotărîtor pentru geneza operelor satiricului. „Galibardienii”. Gîntă latină. Politică și literatură.

Printr-o întîmplare norocoasă, venind de la *Haimanale* la Ploiești, am avut drept ghid „Caragiale”, delicioasa carte de proză și poezia a învățătorului Zacharia Antinescu (membru a 28 de comitete și comiții): „AUTOBIOGRAFIA MEA SAU UN VOIAGIU ÎN TIMP DE 70 DE ANI”. Cartea ar merita să fie retipărită, exemplarele sînt foarte rare; ea poate oferi date savuroase cercetătorului despre ambiția ploieșteană în care și-a trăit Caragiale copilăria și adolescența; de fapt, despre geneza operelor satiricului. Zacharia Antinescu e „caragalesc” (la modul serios și solemn însă, fără satiră) înainte de Caragiale și, am putea spune, paralel cu el: dascălul a scris și publicat „politică și literatură” pînă în jurul anului 1900. Iată dedicația pe care Antinescu o tipărește pe volumul citat, apărut în *Stabilimentul grafic din Ploiești: Fiilor patriei latine; martirilor pentru libertate; alinătorilor ființelor umane și încoragiatorilor literaturii române, ca omagiu profund; memoriei amicilor mei decedați, regrete profunde și amicilor mei încă în viață, ca tribut de iubire, închin această operă.*

Zacharia Antinescu, învățător al lui Caragiale în clasa a II-a primară, era un tribun cotidian plo-

ieștean cu activitate prodigioasă, citea ode la Te-Deum-uri, la serbările școlare, la baluri, la primărie și prefectură, pe bulevard și în grădinițele publice, ținea discursuri funebre pe plată, emitea sentințe feroce asupra vieții, pentru binele urbei și al junimei ploieștene. E cert că I. L. Caragiale — copilul, l-a ascultat nu numai la școală, ci și în multiple ocazii; apoi în adolescență; — figura tribunului cu cioc și gesturi patetice, de Cațavencu, i-o fi provocat delicii și mai tîrziu, cînd revenea prin Ploiești. Primele rînduri din „Autobiografie”: „Am văzut lumina zilei pentru prima oară la 2 septembrie 1826, la 9 ore antemeridiane”. La 31 mai 1863, cînd se pune piatra de temelie a noului clădiri a gimnaziului Petru și Pavel, Antinescu notează în cartea sa, că a citit o odă în fața mulțimii, odă care „împrumută pe hîrtie tricoloră — ”, a fost distribuită „poporului presente, în 500 de exemplare”: „Cetățeni! Tați! Mame bune! Iată var, iată mistrie... / Căci din ast palat ieși-vor fiii voștri cu mindrie... / Vom avea Cavour și Lincoln, Washingtoni de Romîni, / O' Conelli și eroi de Manta, Garibaldi” etc. În „Autobiografie” nu-i scapă principalele evenimente din Europa, le însumează, își leagă direct numele de ele notînd că în momentul respectiv el a făcut o cerere către Ministerul putere sau altceva, lamen-tîndu-se de diverse situații, dedicînd ode întîmpîrilor de peste hotare etc. Poate părea straniu, dar în cartea sa viră alături de ode și însemnări despre istoria universală, tabele statistice privind învățămîntul ploieștean, cereri către autorități, cronici de bal etc. Materia e uluitoare. Numai o simplă enumerare a odelor, madrigalurilor, blestemelor și elegiilor lui Antinescu (înglobate în „Autobiografie” dar și citite anterior în public) — poate oferi o grăitoare dovadă privind unele izvoare ale scrierilor lui Caragiale: tribunul de „politică și literatură” scrie în același ton despre: Turci, Ștînțe, Școala Normală, Satan, Ellada, Aniversarea secțiunii a patra de învățămînt, Moartea Doamnei Adelaide, Reflexiuni după un bal, Crucea Roșie, Contradanzul, Ficele romîne, Mamele Ploieștene, Hora ligii culturale de la Slănic, Poalele Caraimanului, Căldură și Răcoareală, M.M.L.L. Sveranii Romîniei, Muzele Romîne, etc. etc. Figura lui Antinescu a fost generoasă pentru opera lui Caragiale, prea generoasă, nu numai pentru crearea lui Trahanache sau a lui Rică Venturiano, cum s-a susținut. O cercetare nouă asupra genezei operelor lui Caragiale ar fi surprinzătoare. Ni se pare util să citim din lista „domnilor abonați” la „Autobiografie”, citeva nume din multele trecute de Antinescu la sfîrșitul volumului: Belissimus George, directorul Școlii Normale; Buton Leon, comerciant; Crapelliano Constantin, inginer; Ialomiteanu Michel, Profesor liceal; Morcovescu Gr. I., funcționar.

Antinescu e structural ridicol, ca marii eroi ai lui Caragiale, la 70 de ani continuă să combată în aceeași notă, cu variațiuni de gen însă; ajuns la senectute îmbrășează mai ales „scenarii și meditațiunea asupra vieții omenești: „Totuși bătrînelor... e este necesar să-și purta în mîna și a se rezema în el în caz cînd ambele picioare sînt obosite și amenință de a se împiedeca...”

„Boborul”. Memoriile lui Stan Popescu descoperite în 1962 la Ploiești de Profesorul N. I. Simache. Stan Popescu „galibardian”, erou al lui „11 februarie” și al „republicii” de la Ploiești, așa cum s-a văzut el însuși.

Copist la Tribunalul Prahova, adolescentul Caragiale la parte la „revoluția” din Ploiești — 1870 — dezarmează un polițist luîndu-l sabia din cui. Schița „Boborul”, e scrisă pe scurt, la modul „serios” de însuși Stan Popescu (erou al schiței). Într-un fel de *Memorii*, descoperite anul acesta de Profesorul N. I. Simache, directorul Muzeului de Istorie din Ploiești. Memoriile — fără titlu — sînt tot o „Autobiografie”. Mai „obiectivă” decît Antinescu, cu o formulă mai simplă, Stan Popescu, fiul unui Constantin Duhovnicul, își relatează viața, în stil de proces verbal, (cu rare ieșiri patetice) introduce uneori dialoguri, presupus avute, citate din presa vremii, pentru a-și susține

afirmațiile pe care le consideră de mai mare importanță. Are o biografie interesantă, e luat mai întîl pe o moșie brîncovenescă să aprindă ciut, cele voierilor și zapciului. Evocînd acest moment, bate evident în ciocol, arătîndu-și suferințele. Înclină un timp să crezi că e un nou Dinu Păturică; țîn-tește mai ales o strălucită carieră politică, ia parte la detronarea lui Cuza (susține că l-ar fi chemat C. A. Rosetti la București); drept „răsplată” a „jertfei patriotice” e numit „Cap al poliției Ploiești”; e demis de conservatori; la o adunare generală de alegeri politice e umflat de oamenii nou-lui prefect, „închis la pușcărie și maltratat trei zile”. (Acest pasaj cu alegerile din *Memorii*, sună a variantă de „Scrisoare pierdută”). Interesantă e momentul „republicii” e relatat foarte pe scurt, poate fiindu-i o amintire tristă în cariera sa: de la 1870, Stan intră în declin, spre deosebire de Candiano, care devine general și aghiotant regal. Lui Stan Popescu i s-a întîmplat „vice-versa”, e un Leter pe altă scară, deși n-a intrat astfel ca erou în opera lui Caragiale. „În 1870 luai partea cea mai activă cu Candiano și alți cetățeni notabili la serioasa mișcare contra guvernului apăsător de atunci... Nu spune mai departe mai mult, urmează o relatare scurtă asupra detențiilor suferite după înăbușirea „republicii”. Interesantă ni se pare cea parte a *Memoriilor* — în care-și descrie călătoria sa în Italia. Pleacă la 25 mai 1862, sîruiă, la Giurgiu, „pămîntul scump al Romîniei”, se întoarce curînd la Ploiești, aducînd cu sine un „Discorso del generale Garibaldi in Sicilia” tipărit la Torino în 1862, în tipografia F. Franchini. Foia volantă cu discursul a fost găsită de N. I. Simache, alături de *Memorii* și de o fotografie cu Stan, la pensionarul ploieștean Vasile Nicolescu. *Memoriile* sînt cam vagi și indolente, nu mărturisesc clar vreo activitate serioasă în Italia, a celui care avea să devină polițai de Ploiești. Ca erou de „11 februarie” Stan Popescu se arată în însemnările sale drept participant direct și important la detronarea lui Cuza. Dar mărturisirile lui Matei Simideanu, reproduce de M. Sevastos în „Monografia orașului Ploiești”, contestă lui Stan vreau rol mai de seamă la acest act, menționînd, în legătură cu ducerea lui Cuza de la Palat la Casa Ciocîrlan: „Cupeul care ne adăsta la scară cu Stan Popescu ca vizit...” Prezențiile de erou de „11 februarie” ale lui Stan sînt, ceva mai groase decît laudele jupînului Dumitrache și Colului Leonida, care și ei, pomeneau de „11 februarie”. Copilul-Caragiale, la Ploiești cunoscese eroi de acest fel, se amestecase și el cu alți copii, printre „onorabili” care scriau *da!* detronării, pe o condiție. Atît că școlarul, cu spirit, revenea și repeta semnătura, amuzîndu-se pe seama condiții și a semnăturilor.

Nu e rostul reporterului să insiste pe larg asupra unor alt de delicate documente privind „momentul” Ploiești al lui I. L. Caragiale. Profesorul N. I. Simache, pregătește un amplu studiu asupra acestor documente; ne-am făcut o modestă datorie de a atrage atenția asupra lor, sperînd că Editura va sprîjni apariția studiului amintit, de un real folos pentru cercetarea operii lui Caragiale. Reporterul e gata, la rîndul lui, să-i ofere profesorului N. I. Simache o seamă de documente privind Mizilul...

Via Mizil. Leonida Condescu față cu I. L. Caragiale.

„Bem cafele „Orient”, la Mizil, într-o curte cu flori. Nu se aud decît papucii doamnei Spirică. Nenea Spirică Anastasiu, în vîrstă de 80 de ani, istoric amator, ne arată o presupusă stemă veche a Mizilului și a Fefeleului care s-ar fi găsit la temelie unei case, pe un pergament cusut pe pînză. Stema reproduce în desen de cîrbune, conține: un copac, doi snoi de griu, o vioară și un as de pică. Apoi discuția noastră alunecă spre pacea de la Kuciuk-Kainargi, în legătură cu diligența pe care P.T.T.R. a vehiculat-o pe distanța București — Călugăreni, cu prilejul centenarului primului nostru timbru. Nenea Spirică susține că diligența n-ar fi trebuit trimisă spre Călugăreni. După pacea de la Kuciuk-Kainargi, făcîndu-se noi drumuri de poștă (deși pe atunci nu era vorba de timbre) s-a înființat

Stan Popescu, „galibardianul” — fotografie comunicată de prof. N. I. Simache — Ploiești.

o diligență pe distanța Ploiești — prin Bucov — Buzău, cu un popas la Mizil. Mi-a argumentat cu cărți de istorie, și mi-a arătat și adresa sa către Poșta din București, trimisă în preajma centenarului timbrului. Diligența, însă, a luat-o tot spre Călugăreni. Discuția e autentică, — și pe urmă am mai băut o cafea „Orient”. Pe trepte, pe masă, pe scaune, stau dosare grele cu arhive: căutăm fotografiile primarului Leonida Condescu, cel cu acce-leratul de Breslau. Le-am găsit. Nenea Spirică mi le înmînează: „Pentru marcele Caragiale, dau tot ce am de la Leonida”. Reproducem una din fotografii. Mi se mai înmînează o *ordonanță de plată*, din 1 noiembrie 1894, semnată de primarul Leonida Condescu pentru plata în compt. a sumei de 15 lei lui N. Leoveanu, șeful pompierilor din Urbea Mizil. Mai rețin o informație interesantă: Caragiale și-ar fi vizitat des în Mizil o rudă îndepărtată, pe un Stavru sau Stavros, bucatar de han. În sfîrșit, încă un document prețios: nepoata lui Leonida Condescu, Ecaterina E. din București, răspunde printr-o scrisoare cu dată recentă — 2 aprilie 1962 — lui Spirică Anastasiu care-i ceruse informații privitoare la prietenia dintre Caragiale și Leonida: „Relația la prietenia dintre unchiul Leonida și I. L. Caragiale știu că se datorează faptului că acesta ținea restaurantul gării Buzău și probabil așa s-au cunoscut. Că I. L. Caragiale s-a în-spirat din această prietenie în comedii lui, e lucru cert, fiindcă am auzit ca copil, că tanti Filoștia (soția lui Leonida n. n.) era foarte contrariată de faptul acesta, se credea ironizată, lucru de care făcea mare hăz Leonida.”

Extraordinar! Am luat primul tren și am plecat la București la sărbătorirea semicentenarului Caragiale. În tot timpul călătoriei noastre de la *Haimanale* spre Capitală, fussem de fapt martorii unei sărbătoriri foarte originale. În fostul sat *Haimanale*, reporterul a fost înconjurat cu o stimă care l-a pus pur și simplu în incurcătură. Reporterul ar fi meritat într-adevăr o asemenea stimă, numai dacă printr-o minune ar fi fost în stare să aducă și să înmîneze un omagiu adresat de Caragiale-personal oamenilor din satul său natal. Mărturisindu-ne înoială față de localnici că vor putea umple numai cu o expoziție memorială casa mare, cu opt odăi, pe care au ales-o și au dăruit-o amintirii scriitorului — ni s-a răspuns: „Facem și bibliotecă pe secții, cu sală de lectură, un fel de complex cultural”. De fapt mă aflam în mijlocul unor oameni care l-au avut prieten de drum pe Caragiale — mai ales în ultimii 18 ani — cînd s-au despărțit definitiv de trecutul bicuti pe toate fețele de scriitorul-cetățean născut în *Haimanale*. La Ploiești, vizitatorii Muzeului Caragiale sînt atât de numeroși încît a fost nevoie să se ceară fabricilor și instituțiilor să-și anunțe din timp data vizitelor. Nu cunoaștem în amănunt procesul de achiziționare a documentelor „Caragiale”, aflate în curs de clasare la Muzeul de Istorie din Ploiești. Dar ni s-a mărturisit că a existat un interes cetățenească nebanuit, pentru stringerea și oferirea acestor documente.

Am avut încredințarea, încheind călătoria, că în privința lui Caragiale nu poate fi azi vorba numai de sărbătorirea unei date comemorative. Ci, mai ales, de manifestarea unei intime și încîntătoare prietenii față de un scriitor al cărui nume numai cînd îl auzi, te bucuri.

În călătoria sa, reporterul nu l-a mai întîlnit pe Jupînii și pe Spiridonii lor, decît ca pe niște amintiri de arhivă.

Muzeul I. L. Caragiale din Ploiești. (Foto: I. Miclău)

Ștefan Bănulescu

Vorbind, în 1910, în fața unor tineri pe care-i îndemna să-și lubească poporul — „ca un pom fără rădăcină sănătoasă nu poate trăi” — Caragiale spunea: „Geaba sînt eu scriitor mare cînd optzeci la sută din ai pentru care am scris nu știu să citească. Păi, glorie-i asta?”

Caragiale a devenit al lumii întregi abia atunci cînd a putut deveni al întregului popor. Acest lucru s-a întimplat după 23 August 1944, cînd cei „optzeci la sută analfabeți” au devenit stăpîni pe soarta lor, cînd s-au putut bucura de cultură, cînd au îmbrățișat una din principalele răspunderi ale poliției culturale ale statului socialist, aceea de a răspîndi în țările lumii marile valori ale culturii noastre naționale.

În peste 25 de limbi se rostesc replici din teatrul lui Caragiale. Opera lui Caragiale este raportată de oameni de artă și cultură de înalt prestigiu la valorile intrate în patrimoniul universal. Numele dramaturgului e așezat, în sfîrșit, alături de Shakespeare, Molière, Gogol, Shaw. Teatrul caragialian îmbogățește galeria de tipuri ale dramaturgiei mondiale, i se recunoaște marea forță artistică, conținutul adînc social, caracterul profund educativ și militant.

Cu cît devine mai mult al lumii întregi, o cu atît mai mult al nostru, al strălucitelor noastre culturi și literaturi intrate în circuitul valorilor universale.

CARAGIALE UNIVERSAL

SCRISOARE PIERDUTĂ

PAGINI ÎNTOCMITE DE TEOFIL BALAJ

ANVERS

Gogol, Shaw, Caragiale...

„Acest autor, comparat cu Gogol și Shaw, se impune fără nici o puțină de tăgădă printre cei mai buni pamfletari din prima jumătate a acestui secol. Apreciem la el simțul critic și clarviziunea în ce privește burghezia care-și închipuie că „pune totul pe roate”, practicînd o politică stupidă în defavoarea oamenilor de condiție modestă... *Een Brief ging verloren* (O scrisoare pierdută n.r.) demonstrează o grație și un echilibru perfect: Avem de-a face cu un teatru adevărat, pe care sîntem ispițiți să-l calificăm drept clasic”.

(Ziarul „La Métropole”)

ATENA

Un scriitor mondial...

„Ne place foarte mult Caragiale. Am dori să punem în scenă, în fiecare stagione, piesele sale. Considerăm pe Caragiale, înainte de toate, un fruntaș al dramaturgilor balcanici, apoi, scriitor mondial de prima mîină. Pentru noi, grecii, intrigile politice din „O scrisoare pierdută” oglindesc trecutul nostru și, într-o oarecare măsură, prezentul nostru. Piesa lui Caragiale, în afară de valoarea sa artistică, are un conținut util, care face din teatru o operă educativă...”

Popy Alkulis (directoare de teatru)

BERLIN

Unul din cei mai însemnați scriitori satirici ai literaturii universale...

„Cine nu a auzit încă de Caragiale, descoperă în el, prin spectacolul Teatrului „Maxim Gorki”, pe unul din cei mai însemnați scriitori satirici politici ai literaturii universale... Un asemenea ris pe care-l degajă satira sa realist concepută și realist reprezentată, nu are nimic de a face cu amuzamentul leftin născut din giubucuri grotesce sau nefirești, ci este risul progresist, minios, — și în același timp victorios, îndreptat împotriva dușmanului care este periculos și, pe drept urit, care poate fi înfrînt, dar care este încă primejdios. Este acel ris care a fost definit în Rusia — după marea scriitor satiric, — ris gogolian”.

(Tägliche Rundschau)

„Am cele mai frumoase amintiri despre premiera germană a piesei „O scrisoare pierdută” de Caragiale. Este o operă perfectă, în care actorii noștri au jucat cu mare entuziasm. Piesa a fost foarte des reprezentată și mult aclamată de public, mai cu seamă pentru conținutul ei etic de minunat, în care, cu mijloacele satirei, este demascată ipocrizia falsei democrații. Succesul la Leipzig a fost atît de răsunător, încît piesa a fost introdusă și în repertoriul altor teatre”.

Prof. Max Burghard (directorul Operei de Stat din Berlin)

BUENOS-AIRES

„Succesul a fost cu atît mai mare, cu cît „O scrisoare pierdută” are conținutul cu moravurile vieții politice ale Argentinei de azi.”

Carlos Ruiz Daudet

BUDAPESTA

„Publicul a descoperit în piesă multe din trăsăturile ce-i amintesc de tipurile feudale capitaliste ungare în legătură cu farsa alegerilor...”

(Eszakmagyarország, R. E. Ungară)

KÖLN

„O scrisoare pierdută” a lui I. L. Caragiale cuprinde o serie de „tipuri” delicioși caracterizate. Pentru comediienii autentici este o adevărată bucurie să le interpreteze. Am jucat personajul Zoe cu mare plăcere.

Publicul din Köln a urmărit cu încordare acțiunea și a fost încîntat de desfășurarea ei. Piesa a avut un mare succes și s-a jucat aproape întotdeauna cu casa închisă.

Am muncit cu multă voie bună la realizarea rolului Zoe — datorită și regizorului Peter Zodek, care a fost plin de fantezie și a reușit să valorifice toate posibilitățile oferite de text. Spectacolul s-a desfășurat într-un decor încîntător și cu un ritm plin de temperament.

Întîlnirea cu Caragiale a fost, pentru noi, actorii din R. F. Germană, foarte interesantă și instructivă”.

Magda Hannings (artistă dramatică Köln R.F.G.)

HELSINKI

„Îl consider pe Caragiale ca pe unul din cei mai reprezentativi scriitori europeni”.

Vilho Šunala (actor)

LENINGRAD

„Caragiale a surprins atît de precis esența evenimentelor descrise, a înfățișat-o cu o asemenea expresivitate a amănuntelor, a subliniat atît de veridic ceea ce este mai tipic în relațiile orînduirii burgheze, a ris atît de inteligent de natura neschimbabilă a „democrației” burgheze, încît și în zilele noastre comedia lui demascatoare („O scrisoare pierdută” — n.n.) își păstrează în întregime prospețimea și acuitatea satirei”.

K. Serghiev („Vecernii”-Leningrad)

LIMA — PERU

„Virtuțile artei sale, amploarea talentului său creator, fac opera sa valorabilă nu numai pentru epoca sa, ci pentru orice societate născută dintr-o ordine socială asemănătoare, în toate timpurile și în toate țările. De aceea, forța, prospețimea și savoarele acestei opere s-au menținut intacte pînă în zilele noastre”.

Hector P. Agosti.

MONTEVIDEO

„I. L. Caragiale a știut să vadă realitatea timpului său, realitatea țării sale și, prin aceasta, opera sa ne poate ajuta să vedem, de asemenea, aici și acum, o realitate care are evidente puncte de contact cu aceea pe care el o descrie atît de magistral”.

(Ziarul „El-Popular”)

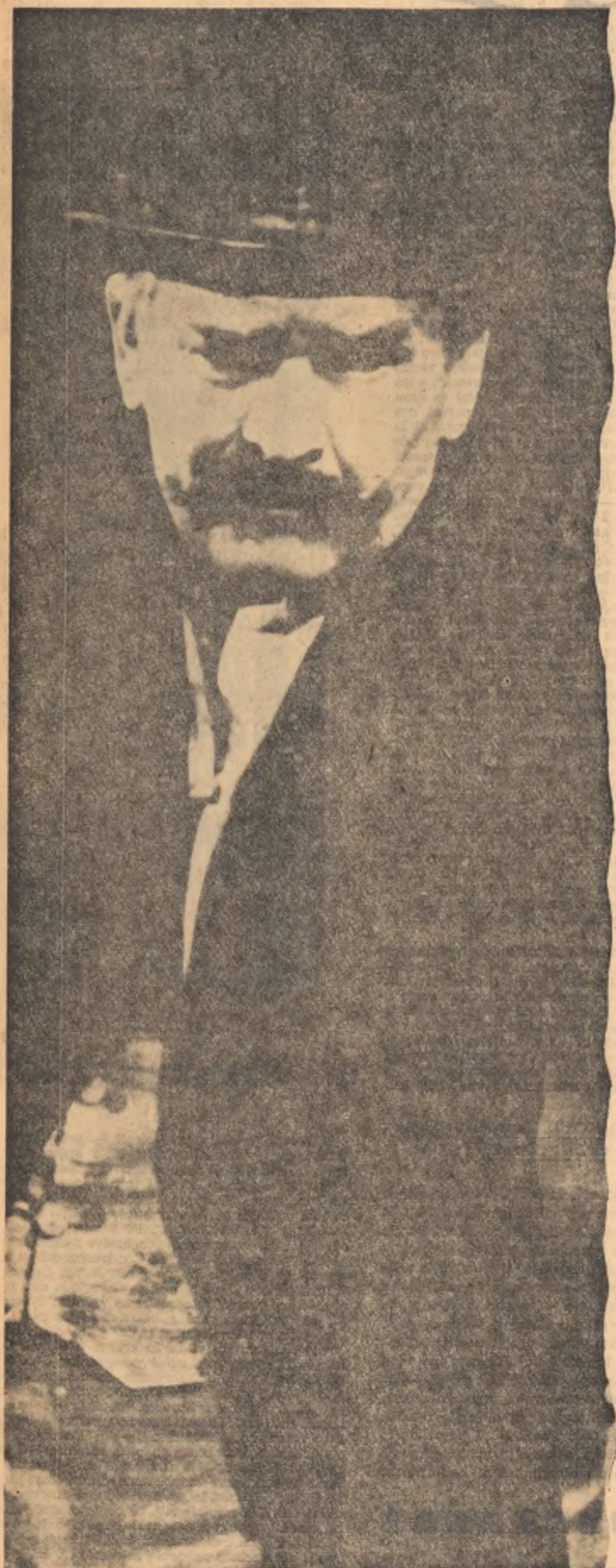
MOSCOVA

„Cascade de ris”...

Munca pentru spectacolul „O scrisoare pierdută”, de Caragiale, pus în scenă la Teatrul de Satiră din Moscova, mi-a adus o mare satisfacție. Cu acest prilej am făcut cunoștință, pentru prima oară, cu umorul frapant, suculent, al marelui dramaturg român.

Am interpretat rolul Farfuridi cu o deosebită bucurie. El mi s-a părut a fi nu numai un caracter acut de comedie, ci și un tip care permite o generalizare pe plan social.

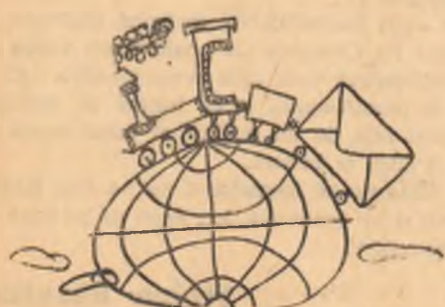
Spectacolul nostru a figurat în re-

CETAȚEANUL TURMENTAT (Teatrul Național Flamand, Anvers-Belgia)

A juca în piesele lui Caragiale e o sărbătoare pentru orice actor. A vedea piesele lui Caragiale e o sărbătoare pentru orice spectator.

A. PERVERNTEV - U.R.S.S.

AFIȘE ALE PIESELOR LUI CARAGIALE JUCATE ÎN STRĂINĂTATE.

„O scrisoare pierdută” — a cucerit lumea. Jucată în ultimii ani în 22 de țări, pe scenele a 32 de teatre de mare prestigiu internațional, — a fost recunoscută ca operă de valoare universală.

perțoriul citorva stagiuni și tot timpul s-a jucat cu casa închisă. Textul spiritual al dialogurilor provoca în sală cascade de râs.

„Spectacolul s-a jucat nu numai pe scena teatrului nostru, ci și în turmele pe care le-am întreprins în diferite orașe ale U.R.S.S., în cluburile muncitorești și la palatele de cultură. Afară de aceasta, împreună cu partenerul meu, Tusuzov, care joacă rolul lui Brinzovenescu, interpretez unul din dialogurile piesei care se bucură de mult succes oriunde este prezentat: la Teatrul de Estradă, pe scena Casei Actorului sau a Casei Centrale a oamenilor de artă, la seratele teatrale”.

V. A. Lépko
(Artist al Poporului din R.S.F.S.R.)

„Premiera noastră, „O scrisoare pierdută”, la Teatrul de Satiră din Moscova, a fost prezentată cu ocazia aniversării a o sută de ani de la nașterea lui Ion Luca Caragiale.

Opinia publică și critica au primit cu căldură spectacolul, iar sala, întotdeauna arhiplină, reacționa cu entuziasm la episoadele vesele care aveau loc pe scenă.

Rolul meu, Ghiță Pristanda, l-am îndrăgit mult și, dintre toate rolurile pe care le-am interpretat, pe acesta îl situez alături de cele mai bune”.

Alexandru Kazubski
(artist al Teatrului satiric din Moscova, 10 martie 1962)

„Mie, ca actor, îmi este deosebit de prețioasă dramaturgia profund satirică a lui Caragiale. Ea este plină de forță de demascare, alăturează gândurile și simțurile, te obligă să gândești, să cauți și să găsești cea mai bună soluție a personajului, a gestului, a intonației.

Într-un cuvânt, dramaturgia lui Caragiale cheamă și aduce la o adevărată creație.

Spectatorii au reacționat la fiecare frază spirituală a personajelor. În spectacol s-a remarcat scena din primărie unde, atât de viu și profund satiric, s-a arătat tabloul așa-ziselor alegeri democratice ale candidaților la deputăție și unde se demască, cu o forță neobișnuită, esența parlamentarismului burghez.

Îmi aduc aminte că, la începutul repetițiilor cu piesa „O scrisoare pierdută”, pe noi, actorii, ne-a tulburat specificul național român.

Trebuia să ne clarificăm bine caracterele, felul de a fi, moravurile vechi burgheze române, logica faptelor eroilor piesei, maniera lor de a se purta, vorbi, de a se îmbrăca.

În acest scop, la T.D.P.Y. ni s-au arătat o serie de filme românești, ca „O noapte furtunoasă” etc. Pe urmă am primit o invitație amabilă la Legația Română, unde am vizionat încă câteva filme.

Din București ni s-au trimis fotografiile personajelor din spectacolul „O scrisoare pierdută” de la teatrul „I. L. Caragiale”.

Toate acestea ne-au fost de un real folos în muncă”.

G. I. Dare
(Artist emerit al R.S.F.S.R.)

Interpretul rolului lui Cațavencu în spectacolul „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale.)

„...A fost firesc ca teatrul nostru, Teatrul de Satiră, să nu fi lăsat la o parte opera acestui strălucit autor de comedie, în care simțeam un tovarăș de drum. În „O scrisoare pierdută” totul ne captiva: atât patosul dramatic al piesei, cât și dinamismul acțiunii, logica încordată ca o strună și ideal conturată a personajelor, dialogul scintiletor și limba bogată în sensuri, suculentă”.

(V. Plucek, „Literaturnaia Gazeta”)

ROMA

„O scrisoare pierdută” nu e numai capodopera scriitorului român.

„Prin opera sa, Caragiale se situează pe culmile realismului critic românesc... Masele largi populare au văzut în el pe scriitorul care vorbește în numele lor și în apărarea lor și au primit opera lui cu mare înflăcărare”.

„O scrisoare pierdută” nu e numai capodopera scriitorului român Caragiale, admirabil dramaturg de la sfârșitul veacului trecut, ci și un document teatral de importanță europeană”.

(Ziarul „Avanti”)

SANTIAGO DE CHILE

„Poate părea paradoxal, dar creația dramatică a României a debutat în Chile cu o capodoperă universală.

Pentru că piesa „O scrisoare pierdută” a lui I. L. Caragiale nu mai are de mult exclusivitate românească. Această piesă, de mare forță dramatică, a cucerit lumea.

După ce am început repetițiile cu „O scrisoare pierdută” la Institutul de Teatrul la Universității din Chile, ne-am dat seama că succesul va fi asigurat, fapt verificat la reprezentație.

Spectatorii și criticii dramatici au înțeles sensul satirei geniale a lui Caragiale, primind piesa cu vii aplauze. În distribuție, directorul Institutului de Teatrul a deținut rolul politicianului încornorat, Zaharia Trahanache, iar, printre celelalte roluri interpretate de profesori și actori ai Institutului, eu l-am avut pe cel al lui Tache Farfuridi. Deși „genul meu” de roluri nu are note comune cu tagma șarlatanului care este Farfuridi, replicile spumoase și situațiile de un comic amar, specific lui Caragiale, mi-au creat posibilitatea să intru în resca în pielea acestui personaj”.

Ruben Sotoconil
(actor, profesor de Istoria Teatrului la Institutul del Teatro — UNIVERSIDAD de Chile).

„Publicul din țara mea l-a înțeles pe Caragiale ca pe un scriitor chilian”.

Domingo Piga (regizor)

TOKIO

„Începându-mi cariera cu piesele lui Shakespeare, pot trage concluzia că I. L. Caragiale este un Shakespeare al României... N-aș fi crezut niciodată că tema „Scrisorii pierdute” este atât de actuală și se potrivește așa de bine cu Japonia contemporană. Un prieten de-al meu m-a întrebat după spectacol: — Dl. Caragiale a vizitat cumva Japonia după al doilea război mondial?”.

Rjohel Inada, (actor, Teatrul Bugeiza)

„În cursul lunii ianuarie, Teatrul Bugeiza a prezentat — pentru prima oară în Japonia — la Tokio, o piesă românească: renumita comedie a clasicului român Ion Luca Caragiale, „O scrisoare pierdută”, purtând în limba japoneză titlul „Scandalul”.

Spectacolele, nu numai că au fost bine primite de iubitorii de teatru din Tokio, dar au stîrnit un astfel de interes, încît, în ziarele și periodicele din Tokio, au apărut, cu această ocazie, multe articole privitoare la teatrul românesc.

Piesa lui Caragiale, are, în afara valorii ei artistice, o semnificație specială. La începutul lunii iulie 1962 vor avea loc în Japonia alegerile pentru 50% din numărul total al senatorilor. În cadrul alegerilor, principala dispută dintre partidul conservator și cel progresist se va da cu privire la faptul dacă trebuie sau nu revizuită Constituția, Cadrul politic al „Scrisorii pierdute”, are asemănări ciudate cu cel existent în Japonia astăzi.

Nu mai este necesar să menționăm că mesajul satiric al piesei a fost înțeles cu ușurință de iubitorii de teatru din Japonia. Criticile publicate în ziarele din Tokio au recunoscut în unanimitate semnificația, precum și valoarea literară a operei lui Caragiale.

Inconjurat de succesul obținut, teatrul Bugeiza a anunțat că în viitor va reprezenta piesa românească la Nagoya și în alte orașe și că actorii vor căuta să se familiarizeze și mai mult cu teatrul românesc.

Primele spectacole cu piesa românească au dat rezultate importante pentru viitoarea înțelegere dintre cele două țări, pentru strîngerea relațiilor culturale și au trezit un viu interes pentru teatrul românesc”.

Shiro Suzuki

„Prin punerea în scenă a „Scrisorii pierdute” în Japonia, noi, regizori sau actori, am învățat multe de la Caragiale. Am apreciat foarte mult dramaturgia sa, în special dialogurile ascuțite, caracterizările pline de viață și tehnica realistă. Am fost deosebit de impresionat de spiritul combativ în ceea ce privește „despre cine ridem” și „cum să deosebim prietenul de dușman”.

Deoarece repertoriile noastre cuprind atât piese străine, cât și originale, jucarea piesei lui Caragiale ne-a îmbogățit foarte mult experiența.

Trăsătura cea mai caracteristică piesei lui Caragiale este natura sa larg accesibilă, Satira la adresa regimului din timpul său a stîrnit o puternică simpatie în rîndul spectatorilor japonezi, care încearcă aceleași sentimente față de figurile de politicieni din propria lor țară.

Pristanda și Zoe la Tampereen Teatteri (Finlanda)

„O scrisoare pierdută” (finalul actului III) în interpretarea Teatrului Național Flamand, Anvers, — Belgia.

Prin prezentarea piesei lui Caragiale, am putut stabili legături strîns cu teatrele și oamenii din România”.

Masami Uriu (director de scenă)

nia un dramaturg de seamă, de talia lui Caragiale, care să demaște și să infierze corupția actualului sistem politic”.

Iitsuko Kotake (actriță)

„Deoarece se reprezenta pentru prima dată o piesă românească în Japonia, a fost necesar ca, împreună cu studiul aprofundat al „Scrisorii pierdute” să facem cunoștință și cu istoria României. Am aflat astfel că țara dv. are o istorie complicată, spre deosebire de cea a Japoniei între 1641-1854, în epoca Tokugawa, cînd s-a dus o politică de izolare a țării, închizându-se orice căi de comunicare cu străinătatea, măsuri luate de către Tokugawa Shogoun.

În orice caz, actuala situație politică prezintă multe asemănări cu cea a României descrisă de Caragiale în „Scrisoarea pierdută”.

Am făcut tot ce ne-a stat în putință ca să jucăm bine această minunată piesă, plină de spirit satiric.

După ce a văzut piesa, o femeie bătrînă, care nu obișnuia să meargă prea des la teatru, mi-a spus că a înțeles-o perfect și că a văzut multe asemănări cu Japonia. Am înțeles din cuvintele ei că o operă mare poate fi accesibilă oricui.

Sper că vom avea și noi în Japo-

Sakio Nakajimo (actor)

Pentru comedienii autentici e o bucurie să-l interpreteze pe Caragiale

MAGDA HANNIGS, actriță dramatică din Köln, R. F. Germană

Creația dramatică a României a debutat în Chile cu o capodoperă universală...

RUBEN SOTOCONIL, actor, profesor la Universitatea din Chile

D-l Caragiale a vizitat cumva Japonia după al doilea război mondial?

RJOHEI INADA, actor, Teatrul Bugeiza, Japonia

ȚUCUREL

— Uite, să mă tai, dar pînă acum n-am știut ce ocupație grea este educația copiilor. Am și eu un băiat, pe Țucurel. Șapte ani, dar scoate niște vorbe, ca un om mare. Intr-o zi, merg cu el în Cișmigiu la plimbare. În barcă, numai ce mă trezesc că-mi spune:

- Eu știu din ce se fac pești.
- Din ce? întreb eu curios.
- Din frunze! Și-mi arată frunzele care cădeau ușor pe suprafața lacului.

Am ajuns la micul colț zoologic:

- Tată, ce gisea e asta așa de mare?
- Asta-i pelican.
- Aoleo, cită cerneală trebuie să fie în burta lui!..

Acasă:

Țucurel plînge să-i cumpărăm o bicicletă. Plînge și plînge și plînge. Mamă-sa îi arde una cu lingura de lemn. Îmi aduc și eu contribuția „pedagogică”:

- De ce-l bați pentru aștia lucruri?

Copilul spune peste o jumătate de oră:

- Să știți, tătucule, că ai greșit. Eu cînd mă-nsoar n-am să-i cumpăr bicicletă lui Țucurel al meu, fiindcă așteargă tot timpul și transpiră. Poate să plîngă cu gura pînă la urechi.

Anul trecut a fost operat de apendicită:

- Spune-mi, Țucurel, cum a fost la operație?
- M-au urcat pe-o masă, mi-au pus o batistă cu parfum la nas, m-au tăiat cu un bricag care se cheamă bisturiu, m-au cusut cu un ac de-adevărat dar nu cu sfoară, ci cu un maț de miel...

Și-apoi tot el:

- Să știți că mi-ar fi părut rău să mor așa de tînră...
- Alaltăieri la prînz:
- De ce nu vrei să mîncîni?
- Vreau să rămîn pitic.
- Bine, dar de ce?
- Ca să mă-nsoar cu Albă ca zăpada.
- Dar de unde știu tu, aștia lucruri?
- Sînt un copil atomic!
- Și ce te faci cînd vei fi mare?
- Ca lui Gașarin. Am să zbor pînă la soare.
- Și ce-mi aduci de-acolo?
- Un bec electric de o mie de lumini pentru tine, o plîdă „radiantă” pentru mama și ochelari de soare pentru bunicul de la Caransebeș.

DESENE DE N. ZAMFIR

Creăție a lui Caragiale. „momentul” constituie, în genul scurt, expresia cea mai concentrată și mai vie a prozel. Cele câteva momente publicitate în pagina de față își propun să reactualizeze această specie literară, proprie lui Caragiale, să-l găsească sensuri noi în cadrul publicității actuale. Desigur lumea lui Caragiale „a rămas în paginile operelor sale”. Ecourii însă ale acestei lumi, anumite manifestări ale ideologiei burgheze, tendințe și apăsări retrograde etc. se mai întîlnesc încă și azi și ele își așteaptă scriitorii talentați care să le ia în virful penitei. „Momentul” nu presupune, însă, numai satiră... el poate, la fel de bine, elogia ceea ce e avansat.

Încercînd să arătăm că în opera de fărîngire a unei noi conștiințe umane, în lupta împotriva rămășițelor vechi, în munca de edificare a unei noi etici, foloșirea acestei liliptane crează literatură nu și-a pierdut nici actualitatea, nici puterea ei forță educativă, aducem, odată mai mult, omagiuul nostru operelor și personalităților marelui Caragiale.

BIETUL COCÓ

Pînă ieri am fost un sentimental și pace! Unde vedeam o floare mă pînă de frumusețea ei întorc-măi ca o jîndă copilă: Vai ce parfum are! Vai ce ne-măpomenită e! Vai ce culoare roz, post-impresionistă, are! Un vals vienez mă dădea gază. O romanță cîntată de Maria Tănase cu microfonul în brațe, mă ametea de-a binelea. Un sonet, la fel. Nici nu mai vorbesc de taragotul lui Pătru Cap de Cal și de glasul Margaretei Pislaru. Eram transportat și abia îmi coboram capul din nouri. Ei, dar s-a terminat. Mi-am făcut o inimă de piatră. Veți întreba pe bună dreptate: cum? Foarte bine. Un papagal m-a făcut să-mi schimb pe neașteptate temperamentul: duminică trecută mergeam cu nevastă într-o vizită, la niște prieteni care stau pe la Lemetru. Era cald și frumos. Dîmbovița curgea în între taluzurile ei de iarbă și pluta în aer o mireasmă grozavă de salcîm înflorit. Dincolo de Podul Serban Vodă, numai ce auzim zvonul duos al unei caterinci. Simțitoare, consoarta m-a luat ușor la braț și a oftat ca acum paisprezece ani cînd am ieșit — pereche fericită — din clădirea Sfatului Popular, de ne-am pozat pentru veșnicie între socri, cumnați, maritori și prieteni.

- Auzi? zice ea plină de puritate și emoție.
- O caterincă, spun eu cu ușoară nostalgie.
- Să luăm și noi o planetă.
- Ei așa, ce-ți veni? Ai ajuns să-ți gheicescă papagalul?

Dar, cum dorița consoartei este lege pentru mine, am luat două planete. Una „de tînră” și alta „de domnișoară”. Ritualul a fost grozav. Îmi venea să lacrimiez de emoția momentului. Baremi nevastă-mea avea ochii umezi de-a binelea. Flașnetarul a oprit mînuștea valsului de Strauss la jumătatea unui do diez și a avut acest memorabil dialog cu papagalul, cam somnolenț și toropit de căldură la ora aceea:

- Cocă, extrage te rog o planetă de domnișoară!
- Papagalul s-a aplecat ușor, parcă a existat între cartotechi și a scos o planetă. Am întins mîna, dar flașnetarul a spus:
- Pardon, e pentru tovarășica.
- Apoi l-a rugat pe Cocó să-mi tragă și mie o planetă.

- Cu fotografie — zic eu — dacă se poate.
- Cu fotografie costă doi lei.
- N-are a face. Plătește.
- Cocó, scoate te rog acum și o planetă de tînră cu poză!

Iar a existat papagalul, dar a tras pînă la urmă și planeta mea.

- Grand merci! ne-a spus flașnetarul și a pornit mai departe, încet, cu valsul său de pe vremea bunicii și-a crinolinei.

Ne-am depărtat și noi, despătîrîndu cu emoție și vie curiozitate planetele. Eu pe-a mea și consoarta pe-a ei. Iată ce ne-a ghicit Cocó. Mă:

- Te cheamă Smarandă și ai o inimă bună și noroc în dragoste, dar să te ferești de bărbat cu mustață neagră și de prietene glicevitoare. Vei tine doi soți, dar cu al treilea iată și te vei ajunge pînă la 80 ani. Vei suferi de glică. Numere cîștigătoare la Loto: 25 — 40 — 32. Copii vei face: patru”. De fotografie nici nu mai vorbesc. Semănăm aidoma cu Alida Valli. Curat asemănare! Consoartei mele, papagalul i-a ghicit așa: „ești iute la mînie și-ți place, ca tutulor înierilor, jocul de cărți și băutura. Popii să nu te faci. Oțșer vei fi și te vei căsători cu o fată pe care o cheamă Mărioara”.

Să nu mai aud de flașnetă! Nu mai sint sentimental!

— Parcă poți? Comandăm și pentru el o cinzeacă, o bea repede și se șterge la gură, întrebînd pe gestionar:

- Bre Niculae, n-ai și-un ai?
- Ce să aibe? întreb eu.
- Un ai. Așa-i zicem noi la usturoi.
- Gestionarul vine cu o funie întregă și-o pune pe speteaza scaunului. Omul ia un oștel de usturoi, îl curăță și-l sfărîmă între mîșele. Îl întreb:
- Mai vrei o cinzeacă?
- Dar faceți dumnea-voastră cînst? Că banii mei sint la nevastă...
- De ce să nu facem? Vrem să fim prieteni, zic eu.
- Și să-ți scoatem îndoiala din cap, adaugă colegul meu direct.
- Asta-i mai greu, observă omul.
- De ce?
- Imi cunosc nevasta. Nu admite și gata.
- Mai comandăm un rînd de țuică, apoi încă unul. În vremea asta, omul nostru o ținea pe struna lui:
- Nevastă-mea zice că altfel nu se poate, dacă n-o ascult rupem oștean-gard...
- Dar n-ai nici un cuvînt în casă?
- Nevastă-mea zice că întîi să luăm mobilă fetei dieia mari, Gherghine!
- Păi vezi? Tocmai d-ai! intervenim noi într-un glas.

Da! de unde! Are balta peste i-am zis eu nevastei mele, dar ea se ține tare pe poziție. Cică și radio, să ne luăm un radio, că ailanți cu toți.

- Ei vezi?
- Pe urmă și motocicletă pentru Didu, că și fi-miu mă bate la cap...
- Păi nu-ți spunem noi?
- Ce să-mi spuneti? Vrea și Didu motocicletă, să nu fie ultimul din sat.
- Păi chiar așa.
- Are dreptate, dar nu se poate totul deodată.
- De ce nu?
- Văd că țineți cu Sofica.
- Da! cine-i Sofica?
- Nevastă-mea.
- Are dreptate. Nu mai era nevoie să-ntrebi atîta pe umul și pe altul (și-l arătăm cu coada ochiului pe gestionar). Trebuia să intri cu fruntea sus.
- Păi nu-țelegi că nevastă-mea nici nu vrea s-audă? Zice că am casa mea, cămara mea...

Iar am mai comandat un rînd de cinzeuri, apoi încă unul. Ne cam luase cu călduri și ne părea rău că omul nostru se ține tare pe poziția lui individualistă și că nu-l putem lămuri. Dacă-am văzut așa, m-am gîndit să fac o ultimă încercare: scot din cîștelul meu de reporter două file de la mijloc, aranzez focul rezervor și i le întind omului, spunîndu-i direct:

- Uite ce e, bade, hotărîște-te acum și pe urmă ne ridicăm și mergem la Sofica dumitale s-o lămurim și pe dumneai.
- Omul se uită mirat la noi, mai la un căfel de usturoi, îl rupe-n gură, îl înghite repede, apoi spune:
- Ce-i tot dați zor cu întroarea și cu cereea?
- Dar nu-l întrebai pe gestionar dacă să intri ori nu?
- Păi una vorbim și alta ne înțelegem, zice omul rîzînd cu poftă. Apoi cere iar un rînd și iar rîde.
- Și rîzi, și rîzi, ride și gestionarul, zîmbînd în sfîrșit și noi incurcați, apoi omul ne spune:
- Nu era vorba de gospodărie. Acolo-s de cinci ani intrat și nu am a mă plînge de nimic. Era vorba de... Bufet. Să n-audă Sofica mea că intru la Bufet că se face foc și pară. Zice: da! ce? Ai înnebunit? N-ai vin și țuică și de toate la tine acasă cîștigate prin muncă la gospodărie? Ce să mai cauți vere, la Bufet?..

Petru Vintilă

O ȘEDINȚĂ DE SPIRITISM VICE-VERSA

Adică dumnea-voastră credeți că numai noi, cei vii, îi putem chema la masa de spiritism pe cei „plecați”? Vă înșelați! Spiritismul se practică și vice-versa. Adică cei „plecați” invită, uneori, spiritele celor în viață. Nu credeți? Și mă rog, de ce? E imposibil? Afiați că e posibil. Eu însumi am avut ocazia să... Și nu demult, Săptămîna asta. Eram la o ședință de lucru a umoristilor. Se analizau ultimele creații, pe făcute. În liniștea aia apăsătoare, auzim deodată:

- Am nevoie de un spirit!
- Noi, umoristii ne-am uitat unii la alții. Cui îi ardea de bancuri? Era o ședință serioasă.
- Să vină un spirit!..
- Al. E. (presa cunoscută autor al prea cunoscutelor volume de satiră și umor intitulată „Cum am condus o revistă umoristică”, „Cum se vinează un cocos de munte”) cere conducerea ședinței, a bătuț cu o cheie yale (cheia safeului unde ține poantele încă nepublicate) în cana cu apă și a striga:
- Lăsați-vă de spirite!
- Stimabile nu fii moftangiu!
- Ne-am ridicat. Era vocea maestrului.
- Care vă e dorința?
- Avem azi un five-o-clock? Adică ceaiul de la cinci ceasuri. Și am mare slăbiciune să conversez la o adică cu scriitorii pe hîrtie.
- Vă stăm la dispoziție, am strigat noi umoristii et satirii în cor.
- S-avem pardon! Care va să zică un însemnă unu. Doar de unu am nevoie, ca să zic așa.
- Al. B. trebuia să plece peste hotare la un congres al modei. A. Z. (pe care o parte din critica noastră literară l-a trecut de mult la dreapta clasicii satire) nu se simțea prea bine după accidentul cu „Simsonul” de la Bariera Văgulei. S. R. trebuia să termine o explicație la un a.f.ș. I. A. trebuia să facă niște țirguieți, iar V. P. a refuzat pur și simplu. Așa că mi s-a dat viză mie.
- Iată-mă dar, la ceaiul de la cinci ceasuri. Aici desigur am să petrec câteva momente delicioase, cum spunea maestrul.
- Dați-mi voie...
- Vii taman la pont... Ce face Mitică?
- Care Mitică?
- Ei, care Mitică? Mitică, Costică, Sotrocea, Motrocea, Lache, Maché, moftangiu, soro...
- Moftangiu? I-am pus la țuică. S-au încadrat.
- E, ași! Paroi?
- Asta mi-e crucea, nenă-lăscu!
- Ampluații? Mangafalele, ampluații? Ei, aici mi-ai plăcut! Bravos! Să trăiești! Dandanache?
- Ce-i cu Dandanache?
- Canalia, soro!
- Aliluia! Trăiește doar între copertile matalé.

LA BUFET

Astă lărnă am colindat, împreună cu un coleg scriitor, satelă de Olă. Întro zi, tocmai la prînzul cel mare, ajungem în fața unui bufet, Patronul drumeților, deci într-un fel și al reporterilor, Hermes mi se pare, a avut grijă și de noi. Am intrat în Bufet, cu nările gîdilate de mirosul cîrnaților prăjiți la tigaie, de mirozina iute a hreanului proaspăt ras pe răzătoare și de parfumul țuicii oltenesti fiartă cu piper și cuișoare după străvechii dichis. Ne-am așezat la o masă, am comandat din belșug de-ale mîncării și ne-am pregătit sucurile hipergastrice cu primul rînd de țuică. Tocmai atunci a deschis ușa un fărîng și l-a întrebat din prag pe gestionar:

- Noroc, Niculae. Să intru și eu?
- De ce să nu intri? a răspuns gestionarul.
- Știi că nu mă lasă nevastă...
- Ei și tu! Ești în rîndul oamenilor, întră, ce dracu!
- Auzindu-i cum vorbesc cei doi, prietenul meu și-a îndreptat fulgerător privirea spre ușă, apoi fără să-mi spună ceva, numai ce-l văd că se ridică de pe scaun, se duce spre ușă, vorbește nu știu ce cu omul și-l aduce frumos la masă.
- Bună ziua la dumnea-voastră, zice omul.
- Bună ziua! zice înima, îi răspund eu într-un gînd cu prietenul meu. Intr-un gînd, fiindcă eu cu ea și el, socotem că omul se codește a intra în gospodărie și vroiam să-l lămurim noi să nu mai zăbovească.
- De ce nu intri, bade?
- Unde să intru? întrebă omul.
- Deh, parcă nu știu matalé...
- Am nevastă rea, tovarășilor!
- Eu schimb priviri semnificative cu colegul meu.
- Păi la dumnea-voastră cîntă coșorul? întreb eu.
- Ba cîntă, dar de sub pat, zice gestionarul rîzînd, și omul pe care l-am poștit la masă se uită la noi incurcat.
- De ce n-o lămurești? întreb eu și prietenul meu într-un glas.

— Ei, bobocule, apoi cum le știi dumneata toate, mai rar cineva... Voi?

- Ce noi?
- Cu umorul și satira?
- E!
- Adică cum „e”, bibicule?
- Păi matalé, maestre, ne-au luat cușmacul. Ai satirizat tot ce era de satirizat.
- S' copil?
- Zău, na!
- Adică telea, nu mai sint mangafale, tînichele, nu mai sint moftangii? Ei, fugi că mor, stimabile. Terribil!
- Or mai fi, dar...
- Dar!? Zi, onorabile! Dă-i înainte!.. Pardon domnule, nu ținea! Spune, nu mă chinu!.. Ba da, neîncusorule, oameni fără prințipi trebuie că mai sint. Punctii mina pe condeie! Trebuie, dacă țineți ciuși de puțin la onoarea voastră de...
— Puțintică răbdare maestre!

Cînd ajung în stradă, dau să-mi pun mînușile... Mînușile nu-s. Mă întorc.

- Costică, să vezi, aveam în buzunar niște mînușile...
- A, da!-i tata. Tată! Adu repede mînușile domnului!
- Bătrînul intră cu o mîndă dezolată și îmi înapoiază mînușile.
- Stai să-ți explic... Incepe amicul.
- Știu zic (la ureche): Puterea obșnuinții!..
- Am stîlsc afectuos mîna amicului și m-am grăbit să prind tramvaiul noudsprezece.

Dumitru Solomon

...FAȚĂ CU SECOLUL VITEZEI

— Mitică!

Dar Mitică nu vede, n-aude. Trece ca o vijelie prin fața lui Costică. Puțin mai înainte smulșe cu roata, azvîrlînd cit colo, cirja unui bătrîn care traversa strada. Lumea se uită speriată după evantaiul de fum lăsat de țevă de eșapament...

- Care va să zică s-a dus.
- Costică intră într-o bodegă și comandă o bere. Apoi se răzîndește:
- Încă una.
- Mai știi? Poate peste 5-10 minute pică și amicul. Doar nu s-o duce pînă la capătul pîmîntului! În timp ce își bate haba pe îndelete, Costică se gîndește. La Mitică.
- A, e teribil ce s-a schimbat amicul!
- ...Între-avăr, așînd o dată, într-o frizerie, de la cel care-l bărbiera — o adevărată enciclopedie cu brici!
- că trăim în secolul vitezei, Mitică și-a cumpărat motocicletă. De atunci e motorizat pînă-n creștetul capului și eminațione grăbit. Nu-l mai vezi într-o simigierie, mîncînd covrigi calzi; ocolește amicii; nu mai merge la spectacole, la meciuri, poate că nici nu mai mîncîncă; n-are timp. În ziua cînd și-a cumpărat motocicletă — acum doi ani — începuse să citească „Rădăcinile sînt amare”, vol. I. Acum e la pagina 13. Pe atunci era familist. Acum e becher: n-a

Nicuță Tănase

VIZITĂ...

Domnul Costică Popescu mi-e amic, fost coleg de liceu, și, ca atare, n-am putut să nu ascult de gentila d-sale invitație și i-am făcut o vizită cu ocazia împlinirii de către dl. Ionel Popescu, tatăl, a onorabilei vîrste de șaptezeci de ani. N-am voit să merg cu mîna goală și i-am dus venerabilului septuagenar un mic cadou: cele trei volume din operele lui I. L. Caragiale.

Într-o zi, am făcut mare plăcere amicului și mai ales bătrînului sîrbătorit, care se bucură cu un copil ori de cite ori primește un dar.

Am început să convorbim despre vreme, despre ultimele evenimente politice față de care amicul meu se

grăia foarte sceptic, el fiind de opiniunea că războiul e război și că, chiar dacă n-o să fie, nu se poate să nu se facă. Din liceu încă avea al o aptitudine specială pentru chestiunile politice, care stîrsea admirația noastră, a colegilor.

Inclinațiunea o moștenise, nu începe îndoială, de la tatăl său, stimabilul domn Ionel Popescu, fost maior de roșiori și apoi colonel de cavalerie, bărbat cu trecere la palat și, ca toți militarii cu vechi state de serviciu, avînd un cap politic eminent. Dealtmîntzi, nici bunicul amicului meu nu fusese chiar străin de politică. Mărea agricultorul, președint al comitului agricol și al altor comitete și comitii pe care nu mi le amintesc, tatăl actualului sîrbătorit ajunsese în cele din urmă deputat în Camera și persoana importantă în treburile politice ale țării.

Dar să ne întorcem la discuția noastră. Fiind mai mult ca oricine, competente în probleme de politică, fostul colonel de cavalerie a venit să lămurească, fără posibilitatea de contrazicare, chestiunea războiului:

- Stimabililor, zice, nu vă certati!..
- Pardon, sare Costică, nu se certăm de loc. Comențăm...
- Colonelul nu aude.
- Degeaba vă certati. Chestiunea războiului e clară, că dacă Europa, care mă-nțelege, să fie cu privirea așîntată asupra noastră, pentru că de noi se așteaptă, care va să zică, un semn, noi ce facem? Noi, ca să zic așa, în loc să ascultăm glasul acțiunilor de gîntă latină și să ne păstrăm privilegiile... care de la Traian, România era o țară bogată și tot românii se îmbogățeau... noi ce facem? Păi, zic, dacă-i așa, cum să nu se facă război, să-l cîștigăm noi, adică să-l pierdem și să punem la loc ce-am pierdut, că așa nu mai merge...
- S-avem pardon, zic, România pe care-o știți d-ta de la Traian s-a cam schimbat, pe ici pe cole, prin părțile esențiale. Și Europa n-are decît să învețe și ea...
- Ei nu, intervine amicul, te rog pentru că să nu-i aduci oțense lui tata, care familia noastră de la...
— Mă rog, zic, nu voi să oțensez, dar fiindcă s-a pus o chestiune de printip...
Bătrînul Ionel Popescu s-a ridicat și a trecut demn în bucătărie.
- În timp ce amicul îmi povestește necazurile la serviciu, că e casier și nu se mai poate cîștiga cînstiu o plîne, fiind controlat prea multe, din bucătărie auzim o voce de femeie:
- Uite, conșule, domnu' nu s-astîmpără!
- Tată, îi cuminte! strigă Costică. Și-mi explică mîndru:
- Ce vrei, romîn verde, bătrînu! Așa cum îl vezi, se ține tare. Deștept loc!
- Verde. Nici vorbă. Cînt despre deștept, ce să măi zic?

mai avut timp să-i iubească soția. Cînd îl zărești cite o dată pe stradă, nici nu-l vezi bine: e mereu dat pînă-n gît cu tot felul de probleme legate de bujie și ambreiaji. Mitică trăiește uneori și niște delicii dulci, de logodnic. Motocicleta lui e un fel de verighetă modernă pe care o oferă „cu dragoste” amatoarelor de la Șosea, prin rotație...

Ajuns la punctul acesta, Costică oftează: ce noroc au unii!

Costică are și el motocicletă: un M.Z. foarte frumos, cumpărat de ocazie, un adevărat chilipir: 9.000 de lei pe care-l plătește în rate. Privind însă fața lui Costică, subînțată de o melancolie adîncă, de bujie arad, orice psiholog sau mecanic și-ar putea da seama, imediat, că motocicletă lui „trebuie să aibă ceva”. Așa e: are. Trei mici cusururi. 1) Pornește foarte greu. 2) După ce prinde o anumită viteză, să zicem 50 pe oră, nu se mai poate opri. (Ca un autor de romane... de largă respirație). 3) N-are direcție. De aceste amănunte și-a dat seama Costică într-un mod cit se poate de convîngător chiar de prima dată, a doua zi după ce o cumpărase. Pe o distanță de două străzi mica a intrat cu motocicleta „independent de voința mea”, cum scria de fiecare dată în procesul verbal încheiat „la fața locului”, în următoarele puncte: „Cooperativa meșteșugărească „Anghel Costăreț”, „Centrul de pîne”, „Aproz”, Unitatea de desfăcare a produselor de sticlă și cristal nr. 13. A. să-l fi prînit cum, de fiecare dată, după ce se năpustește călare, ca un vikîng, în vitrina Unității de desfăcare a produselor de sticlă și cristal nr. 13, de pildă, Costică devenea imediat plin de maniere: Cer mit de scuze.

La ratele lunare s-au adăugat prin urmare daunele pe care le plătește sus-numitul unități.

- Devine că trebuie să aibă ceva — a conchis filosofic Costică. De atunci, întotdeauna se întorcea acasă, azi cu o șabă, mîine cu o puștuță: piese de schimb care să-l pînă motocicletă pe roate. Strînge șurubul și strînge șuruburi. În timpul liber umblă nebun după Mitică: să mai schimbe o vorbă. Despre ce ar putea vorbi doi bravi motocicliști așa cum sint Mitică și Costică, imediat după ce au dat noroc, preț de șapte ore fără întrerupere? Despre... motocicletă. Dar Mitică îl ocolește pe Costică.
- Asta-i, mă ocolește...
- Costică a băut singur cele două halbe.
- Băiete, încă două!
- Cu halba ridicată Costică devine dintr-o dată gînditor. Buzele-i rostesc cuvinte serioase ca acestea: D.K.W.? Da, D.K.W.... Puch? Nu, Triumph, K. 175... Simson... I.J., M.Z., Jawa, Danuvia, Panonia, Manct... E un B.M.W. precis!
- Depistează cu urechea, după trafajia motorului, motocicletele ce trec pe stradă...
- Mitică nici gînd să picce. Costică oftează... O idee: Să se ducă la Lache. Dar imediat se posomorîște: și Lache are motocicletă! Și Maché are și... pînă și Lester Popescu, poftim! Pînă și el își făcuse rost de un scuter. L-a cîștigat la Loto. Dar — ghinion! Tocmai cînd se întorcea acasă călare pe premii lui, cîștigat după atîtea emoții, s-a izbit de poarta Cre-matorului Cenușă. Cică ultimele lui cuvinte au fost: „Ți-ai găsit! Eu și noroc”.
- Care va să zică pînă și Lester... Halba din fața lui Costică numai dantele cînd a adus-o ospîtarul, s-a decolat foarte mult, ca o cocheta blondă: chidru ră mare... Mitică, nici pomeneală. Costică oftează din nou.
- Ce situație! Nu mai poți pentru că să mă schimb o vorbă cu un amic.

Marin Sorescu

REPORTAJ

«Revolta Națională» apărea sub direcția mea acu vreo cinsprezece ani, pe vremea cabinetului Brătianu. Era o gazetă emanantă combativă, făcând crâncenă opoziție.

Tăria noastră nu stetea atât în articole de fond sau în polemice, cât în informații de sensație țesute cu observații veninoase. Turbasem și pe public, și pe politicieni, și mai ales pe confrăți, cu descoperirile celor mai intime secrete ale culiselor politice, sociale și chiar familiale. Poliția inebunată căutând în zadar să afle izvorul știrilor «Revoltei».

Și ce simplu lucru! Toate le aflam dela o damă din societate, care le lua într'adins pentru noi dela un stălp al puterii, un om foarte de sus. Câte trele părțile erau interesate să lucreze cu cea mai perfectă discreție: bărbatul de stat își exercita prin canalul nostru micile răutăți și marile intenții; dama câștiga frumos dela noi, iar noi înțeam recodul gazetelor bine informate. Oricine ar fi cecul însă cu destulă luare aminte foaia noastră ar fi trebuit măcar să bănuiască: pe câtă vreme pe toți oamenii dela putere îi tratam cu ou și cu oțet, pe bărbatul nostru de stat îl maltratam cu zahăr și cu apă de tandafiri.

Dar, din nenorocire, izvorul informațiilor a trebuit să ne sece o dată. Bărbatul de stat a căpătat misiunea pe care o vâna de mult și a părăsit capitala; astfel, am rămas — dama, dezolată fără bunul ei amic, iar noi, și mai dezolați, fără informații. A voit dama să ne servească cu știri din alte izvoare; dar au început să plouă desmișchirile, și confrății s'au pornit să-și verse focul asupra «Revoltei», care, «fără nici un scrupul... mincinoși... infami!... caraghioși!»... în fine toate grațiozitățile de cari sunt capabili niște confrăți geloși de un îndelungat succes.

CARAGIALE ADNOTAT DE TOPIRCEANU

Departa de a fi un cititor răbit în accepția obișnuită, Topirceanu a fost un comentator al lecturilor sale și dovada o constituie bogăția, minuțiozitatea și profunzimea adnotărilor lui pe marginea cărților ce l-au apăsătorit.

Vom semna aici gloriile lui de cititor pe marginea schiței Reportaj, găsite în volumul Caragiale, Opere, II, Nuvete și schițe (Edit. Paul Zorilescu, Buc., 1930), exemplar frumos legat ce a aparținut lui Topirceanu și care este chiar autentificat de semnătura lui pe coperta interioară. Exemplarul ne-a fost dăruit de fiul scriitorului.

În Reportaj, schița în care sînt demascate gaze-tarii impostori ai cluburilor politice din trecut, pe autorul Baladelor vesele și triste îl interesează tehnica folosirii perbului, cu speciali atenție asupra expresivității timpurilor în narative.

Comentariul adnotat de la început cu creion roșu de asupra titlului:

«În «expunerea» de la început — trecutul (perfectul compus) De la urmă acum pentru ce nu putea autorul să se folosească aici de perfectul simplu».

Apoi primele 32 de rânduri ale povestitorului, care fabulează la persoana întâia, sînt prîns de Topirceanu într-un chenar dens de reflecții asupra folosirii suspensivă a verbului la perfectul compus (a trebuit, a căpătat, a rămas, a voit, au început, s-au pornit):

«Cînd urmează a ti se povesti o acțiune mai complexă se înțelege că ai nevoie de unele informații prealabile! Pe acestea autorul îl dă folosindu-se de timpul trecut (perfectul compus).

Într-o piesă de teatru aceste informații le află din gura personajilor.

Personajele dintr-o piesă de teatru, scenetă sau schiță, își dau ele însăși informațiile necesare (în cazul cînd faptele lor se leasă de altcînd din trecut, pe care trebuie să le cunoști ca să poți înțelege de cele ce vor urma sau se petrec acum sub ochii tăi) — informațiile necesare asupra faptelor trecute, asupra celor prezente, însă dacă mai ai nevoie de unele indicații, pe acestea ti le dă autorul, la timpul prezent.

Cînd prin natura genului de povestire, informațiile asupra faptelor petrecute în trecut trebuind să fie vaste — ti le dă autorul, nu actorii, el vorbește la timpul trecut».

Passajul în care Caragiale, dialogînd, critică prima serie — e știri mîinate ale zilei, favoritele Caragiale — este prins în două paranteze:

«Se nă. Putea pune prezentul, dacă ar fi dat vre-o indicație de loc».

Peste momentul în care Caragiale se întoarce mîndru la redacție cu reportajul său titlul de la început pînă la sfîrșit, Topirceanu subliniază energic:

«Aici, deodată, intervine prezentul nezavut. De ce? Pentru că încețază generalitățile și se intră în amănunte. Incepe „scena».

«La iscădirea directorului „Revolta Națională» (= Caragiale), întrebări după care reportajul „răspunde» că nu poate trăda „secretul frumoasei revolte» de știri „americane», Topirceanu notează în continuare:

«Iată și perfectul simplu — narator. Nu-i încă teatru, „scenă». (Se continuă relatarea). Pentru că se revine o mică „expunere» și „expozitie». Iar pe mînașta paginii încează să fixeze o primă nerezalizare asupra folosirii timpurilor în narative de către Caragiale.

«În exonerare PERFECTUL COMPUS.

«În relatare, povestire de amănunt — PERFECTUL SIMPLU.

«În indicațiile necesare iocului de scenă — PREZENTUL.

«În descrierea unei stări neschimbătoare — PREZENTUL tîrziu».

«Și cînd, în suita secvențelor, acțiunea schiței parcurge investigațiile „directorului» suspicios ca să afle mișcările prin care Caragiale dobîndea informațiile necesare, Topirceanu fixează marinal frecvența timpurilor. Iar în text le subliniază: oprindu-se insistenț asupra adjectivelor prezentului în scenele în care povestitorul urmărește, pas cu pas, pe reporter după plecarea din redacție, în drumul către Cîmpitru și pe parcursul pînă la revenire, cu articolul plămînit.

«Pe ultima pagină a volumului lui Caragiale, pe cîmpul alb ce urmează tablei de materii, Topirceanu încheie comentariul cu un stat de inteligență literară, pornit din prețuirea mareșului său „tovarăș de drum».

«Cînd instinctul artistic e nesigur, șovăielnic, — spre a evita diburii inutile, pierdere de vreme și greșeli eventuale, o povestitor se poate orienta repede după câteva reguli ascose din analiza tehnicii literare a unui scriitor — un instinct artistic sigur și răbdător, cum a fost CARAGIALE.

«Astfel, cînd nu știu la ce timp să întrebunțez un verb în nume sau de povestire sau în anume loc al ei, POTI INVĂTA DE LA CARAGIALE. „Timpul» desinde de felul povestirii, bucutîi de proză.

«Asemenea pot învăța și alte numeroase amănunte de tehnică literară de la el».

«E o bună recomandare. Și pentru el, și pentru alții. Topirceanu a folosit-o cu prestigiu în opera lui artistică.

Augustin Z. N. Pop

Anti-junimismul lui Caragiale

Istoriografia literară burgheză, cele trei generații de junimism au depus stăruitoare eforturi pentru a prezenta întreaga literatură românească drept rezultată al direcției junimiste. Potrivit acestei judecăți, marii clasici ai literaturii noastre erau au avut raporturi cu cenacul patronat de Maiorescu erau declarați fără ocoliș junimiști, opera fiindu-le pe nedrept considerată o expresie a junimismului.

Cu opera lui Caragiale s-a încercat același efort de anexiune. Junimistii și neo-junimistii au revendicat-o mereu, pretinzînd că „opera dramaturgului este cea mai puternică expresie literară a criticii sociale a junimismului». Chiar Ibrăileanu subscria la acest punct de vedere, scoțînd că autorul Noptii furtunoase exprima conservatorismul. Eroarea, perpetuată multă vreme, e însă evidentă. Caragiale nu a fost junimist. Nici chiar de mina a doua, cum considera Ibrăileanu.

Septic prin temperament (mărturisirea o dată că e crescut la școala scepticismului*), de o luciditate fără seamăn, dramaturgul își repugnau aproape fizic ridicolul, mișcuna împănată, lozoz, cea și demagogia. Or, liberalismul de după 1860 se caracterizează tocmai prin aceste trăsături. Principiile de la 1841 deveniseră simple pretexte pe fondul cărora se rostogoleau în torent, rîurile de fraze și vorbe goale. Caragiale se arăta efectiv înrozit de faptul că e contemporanul „inaugurării celei mai teribile și

înjositoare tiranii — tirania vorbeii». «Iată — exclama el, ulcerat — cine ne-a stăpînit o jumătate de veac cu ultima cruzime — vorba, vorba umflată și seacă», sancționîndu-se un fel de înțelegere odioasă după care „a gîndi era cea mai grozavă vină; a ride, cel mai negru păcat». În fața avalanșei de „vorbe înalte, late și umflate», Caragiale înțerea sentimentul omului onest, care se scotea data răstornîndu-se în fața tiraniei literare, „să răstornî balivernele rîscăcărâte și apocaliptice, să combată apucăturile lipsite de omie, să-și bată joc de ridicul». Ură scriitorului pentru liberali se datoră deci disprețului său absolut pentru moravurile acestea penibile și triste, la înscăunarea cărora cei care se revendicau drept legatarii pașoptismului îndeplîniseră roluri de primă ordine. Critica făcută de Caragiale liberalilor convenea junimistilor. Junimismul era potrivit liberalismului în interese politice, sociale și economice. Caragiale însă nu avea nimic comun cu aceste interese de lasă și nu le-a îmbrățișat niciodată. El n-a proșăvit rotul boierimii de altădată, n-a militat pentru conservare „îmbunătățită» a rînduieiului existente, nu s-a ridicat pentru apărarea „drepturilor» boierimii în raport cu cerințele țărănimii și nu a fost antisocialist. Opera sa nu reflectă, de aceea, junimismul, ci convingerea sa intimă, pe adevărat adevărată — că liberalismul, așa cum îl concepau poli-

Statu Quo»)

D. Lascăr Catargiu, cu toate neajunsurile care-l bîntuiesc ca om de Stat și ca parlamentar, își cunoaște totuși bine țara. Dacă, fiind la cîrmă, Statul merge pentru c'a apucat să pornească și dacă podobeale inteligenții primului ministru sunt date pe față, cu o zgîrcenie proverbială, oricîte ori e vorba despre vr'o nevoie de organizare, sau de vr'o preîntîmpinare a viitorului, ce-i pasă d-lui Lascăr Catargiu? D-sa își cunoaște țara, știe cît de blind, cît de răbdător este, și de ce îngăduială e în stare să dea dovadă poporul nostru.

Ce zice primul-ministru? „La ce s'ă m'apuc d'ă mai mișca lucrurile din locul lor — cine știe ce se întîmplă? Mai bine nu mă ating de statuva!»

Și, după ce a strîmbat pe statu quo ca formă exteroară, nu veșteje nu nici un chip să iașă din el ca fond, îndărătnic ce este să rămînă în statu-va, — după cum scrie D. Catargiu, cînd e necăjit și nu vrea să-l priceapă subaltermii în ce limbă — și redactează hotărîrile sale...

Acest statuva al primului ministru, — să se ia seama, — nu este numai un simplu lapsus, ca aceea nenumărată, ca pozna fortificațiilor, sau ca coada de topor, pe care „băieții» din Cameră sileau să le comită nedormiturul bătrîn, în focul discuțiunii, cînd riposta îl zăbovea mult. Nu! Statu-va, această nouă localizare, într'o românească ministerială este ceva gîndit, este o formulă după care D. Catargiu conduce țara noastră, acum peste vară, „cînd Parlament nu e, cînd presă cum se cuvine nu este, afară doar de ce luptă tînerceja de la Național!»

Că adică, vorba d-lui Catargiu, ce să se mai apuce d-lui de pus pe hîrtie proiecte de legi? Pînă la toamnă e destulă vreme, și pentru la toamnă le-a făgăduit. Ce să mai stea bătrînul să pună la cale vr'o reformă, chiar mai mică, ori vr'o schimbare, așa cum spunea c'o doroste sub junimiști, cînd miștrii, — colegi cu d-sa, ridicăți la rang, dacă e vorba, după urma d-sale, — s'apuca la colț în consiliu și-i pun bețe în roate? Ce? Hal e asta pe atotputernicul D. Catargiu, — acum mai cu seamă cînd e ca și rege?, — să nu poată numai un prefect măcar, acolo unde puse în gînd?

Așa, pentru că vede că nu-i priește peste vară, s'a gîndit bătrînul să aibă răbdare pînă la toamnă, și să fie în țara asta statuva, dela un capăt pînă la altul.

De aceia, lăsînd numai pe vernescanul să mai facă d'ale lor, pînă îl s'oînfunda, șeful guvernului, ca odinioară la Cameră, cînd pronunța mereu clișeul: la toamnă, — acum numai ce-l auzi, servind solicitatorilor (în număr de 90—100 pe zi), minunata sa invențiune: statuva! „Bine, domnule, dar am hotărît să nu mă ating acum de statuva; vom vedea mai încolo, la toamnă» — adaugă blindul nostru stăpîn.

Și bieții solicitori, deși mai grăbiți decît orice altă reformă, bătrîni și conservatori ca și d. Catargiu, pleacă mulțumiți cu atîta, nelămuriri însă și sfîșioși, bănuind că primul-ministru e om mare, de vreme ce a'nceput să le vorbească mai pe latințe decît la înțila Domnie»...

Să mai zică lumea că d. Catargiu nu știe să administreze! Numai c'o vorbă, sucită cu meșteșug, și duce greul o vr'o întregă! Statuva de dimineață pînă seara și s'a'ncheiat socoteala...

II

Cronica Incognito»)

Agamemnon, regele regilor, — în „Belle Helène» a lui Offenbach — merge la Nauplia să ia băi de mare. Cu toate că el călătorește incognito, mulțimea îl recunoaște; de cite ori el iese la plimbare, de cite ori se duce să intre în baie, cită vreme sade în apă, apoi după ce iese, i se fac mereu cele mai sgomotoase ovațiuni. Odată, plictisit de aceste manifestări indiscrete, regele regilor, conșvins de neeficacitatea incognito-ului, zice către confidentul său:

„Giaba mă ascund, nu merge! Tot mă cunosc ei: miine o să intru în baie cu coroana pe cap: e de prisos să mai păstrez incognito!»

La aceeași pesimistă convingere, ca și Agamemnon, a ajuns și onor d. D. Brătianu.

D-sa a fost în anul acesta la băi la Kissingen. Kissingen este o stațiune balneară în Bavaria. Apa de Kissingen este vestită pentru virtuțile sale sudorifice, purgative și diuretice. Dar nu numai apelor sale minunate își datorează reputația universală această stațiune. Ea a devenit celebră mai ales prin faptul că o sumă de bărbați politici europeni au vizitat-o.

Prînzul de Bismark a făcut din Kissingen locul său de predilecție, și se înțelege că împrejurul acestui astru politic au venit todeauna să graviteze astrele mai mici și sateliții lor.

Și se pare că sănătatea bărbaților politici folosește mult din izvoarele de la Kissingen.

Acolo, între un pahar diuretic și unul purgativ, multe s-au pus și se vor mai pune la cale.

De aceea, cînd auzim noi profani că un bărbat politic a mers la Kissingen, oricît l-am ști că are nevoie de virtuțile minerale ale apelor respective, nu ne putem opri de a gîndi: ha, ha! se clocește ceva, aci e politică la mijloc!

Iată pentru ce onor d. Dumitru Brătianu a tînut să meargă la Kissingen incognito, pentru ca să se risipească tutulor bănuielele că ar fi avut în vedere să intre în daraveri cu cancelarul, și pentru ca prînzul de fier să-l lase în pace, să nu-l importuneze cu vizite și să nu-l turbure cura cu conferințe politice.

Și astfel, în catastrafii de la otelul la care a colaborat onor d. Dumitru Brătianu, s'a înscris cu pseudonimul Dumitru Dinu Papuca.

Cît e prînzul Bismark de isteț, dracu! să-i dea în cap că Dumitru Dinu Papuca însemnează Dumitru Brătianu!

A mers astfel treaba foarte bine cîteva zile, niminea nu bănuia cîtuși de puțin ce personaj important se ascunde sub poetical nume de Dumitru Dinu Papuca; cînd, într-o seară, onor șef al dizidenților, făcîndu-și pe promenada principală plimbarea obicinuită, se pomeniște de la spate strîgîndu-i cineva foarte tare:

„Brătine! Tache! Tache! Brătine!»

La numele Brătianu, lumea se oprește în loc să vadă pe cine strîgă indiscretul.

Dar Papuca o ia la picior ca orice incognito desoperit — indiscretul după el:

„Tache! Brătine!»

În sfîrșit indiscretul ajunge pe Papuca și-l lovește pe umăr. Papuca să întoarce separat foc: cine era? conul Mihalache Cogălniceanu.

„Lasă-mă în pace, strîgă Papuca necăjit, lasă-mă în pace: mi-ai strîcat incognito!»

Acuma, nu se știe dacă din rătăcute sau din imprudență, a comis conul Mihalache trădarea.

Destul că a doua zi au început să plouă la Dumitru Dinu Papuca cărțile de vizită ale tutulor bărbaților politici.

Diplomații și jurnaliștii cereau un moment de interview ca să se lumineze de la Papuca în privința evenimentelor din Creta; cancelarul de fier a venit d'a dreptul în persoană, în virtutea vechiului prietășug, fără să se mai anunțe prealabil.

BENEDICT GĂNESCU: studiu
dintr-o suită de personaje
caragiale

Și toate astea din pricina indiscreției conului Mihalache.

Ca și Agamemnon, Dumitru Dinu Papuca a rămas cu desăvîrșire dezamăgit asupra eficacității incognito-ului.

Plictisit de urmările trădării d-lui Cogălniceanu și-a interupt cura. Și astfel onor d. Dumitru Brătianu se întoarce zilele astea dela Kissingen, ca să rela direcția Națiunii.

Se zice că la anul, d. Dumitru Brătianu este, hotărît pe de o parte să evite pe d. Cogălniceanu, iar pe de alta să ia un alt pseudonim, de oarece în ediția nouă a dicționarului „celui mai înțeles», care se află sub tipar, se va citi:

„Demetriu Dino Papouka: pseudonyme sous lequel l'illustre homme d'Etat roumain M. Demetriu Brătianu prend incognito ses eaux.»

Notă

Am scris în viața lui I. L. Caragiale despre elaherarea de curînd demisionatului director general al teatrelor la statul Constantinopol, sub semnătura d-sa și cu pseudonimul Haas. Nastratin, Zoli și Falstaf. O parte din aceste articole le-am reprodus într-un ziar din 1941. Cu Statu Quo am avut sfecce cu cenzura antonesciană. Articolul era cules de la trebuit să-l retrag, pentru că tema romanței eșdă neopoptun, într-un moment cînd un eveniment similar era așteptat cu înfrîngere de susînătorii regimului. Ca era rememoras, mai ales în vremea partidelor „socialice», nu poate fi trecut cu vederea. Constituția oricărui guvern burghez era un șir de amărăzămînturi pentru un număr de „monstrușibili», mai ales în vremea timp cînd numai șaple necereri intrau în sfîndul beneficiarilor. Cel rămas pe dîndul era dus cu vorba de seful partidului, ca să nu-și piardă patrimonul mai băneștii și împăcîții, care „lăceau foame» pe clad ce colț lor de pe banca ministerială, cu tîlenele respective, se îmbulbură. Acest tablou avea să fie gravat în apa țera de Caragiale, cînd a descris sistemul rotativ, în 1897, din primăvara pînă-n toamnă.

Recent veni la putere, după retragerea guvernului Th. Rosetti, pe care înșii junimistii — săi îl hotărăseră „sancet» Todariță Minciuță». Lascăr Catargiu era un om vechi, intrat în viața publică sub regimul regimular, — un tîntar lipsit de studii superioare și chiar de cultura unui autor didactic, dar un abil teclician în ale politicii. Caragiale nu exagerase în jargonul negresco-francez, pe care de fapt la supraîncepe pe o „copie după natură». Postul încetător domnesc după 11 februarie, care „salvase» dinmîntă stăruind după manifestarea antipapucă din sala Săinașu (11 martie 1871), își „lucra» partizanii au dublu blîndești. Moldoveanu era un mare fals bonom. Așa a reușit să guverneze cite o legislatură întreagă, de patru ani, în două rânduri, fără să-și piardă partizanii Statu quo, formula pe care „seful» o rostea cum putea, era de fapt împunătoră din domeniul politicii externe, în forma mai precizată, de la Statu quo anle, pînă care se înțelege, la încetarea unui „război» succes, fără schimbări teritoriale în politica internă, bătrînul vulgop înțelegea prin statuva, răzmerirea guvernului în formula provizorie (după aducerea în țară) și n'y a que le provisoire cu dare, adică: numai proviziunii durează! Desigur, măsuratul în termenii articolei al lui Caragiale, cu toată duritatea de fond, era făcut nu numai să-l pună în adevărată lumină pe omul politic, dar și să necesită pe prea încrezătorii ministerele, bili, amînaiți la calendele grecești, prin magica formulă stropită.

Cesalită victimă a lui Caragiale era Dumitru Brătianu, fratele mai vîrstos al lui C. Brătianu. O victimă mai blînd lăsat în pleacă. Fîndcă nu era la putere. Sufletul său a lui Dumitru Brătianu îneca de salitate lui de prințepant. Dumitru se credea mai îndreptățit la conducerea partidului liberal decît Ion ce trei ani mai tîrziu e și el și tutuși Ion, „vîrșit», guvernase lăra timp de despresare ani, din 1876 pînă în 1888. Împotriva voinței lui Dumitru, căbura nu l-a cedat locul decît pentru două luni, cu ocazia „jacobonării», ca să-l demită și să-l împingă la o acerbă opoziție. Dumitru nu era un om de guvern la dreptul vorbind, după opinia majorității partidului. Partidul vedea în el un vizionar înconșvint, un autor isperbolic, un delirant al „rumoierilor pasopistice „răscălate», un marșal al voinței de pînă, fără aptitudinea „practică» al lui Ion. Iară-adevăr, adăsta aplice formula liberalizantă orleanist francez, cu dezvă „îmbogățit-vă», de care partizanii uzaseră din plin, ha chiar și într-un discurs celebru se adresează teță de ai săi cu formula mult citată: „Am tolerat crime și asasinat». Eea seful considerat „ideal», în timp ce Dumitru era suspectat de „idealism». Manifestul lui către cetățenii Capitalii după 11 februarie a stîrnit înalțatele tuturor oamenilor cu judecăt. Dumitru crease în acel moment formula cu acți Europei egalității asupra noastră, cu exemplul sublim pe care l-am dat Europei etc.

Viața lui Dumitru Brătianu la Kissingen, care a sfîrșit de rîndul acesta vîrstă a marelui omisat, adică caracterul unei vîgietăți pure. Să îl fost însă incognito, sincer? Caragiale nu stăruie prea mult asupra acestui punct, mulțumindu-se să divulge anecdota care probabil îneca, în acel moment, acul cluburilor și al cenelelor. Ironia devine însă crudă cînd autorul „conșvint», făcîndu-se a nu înțelege durința permanentă de intrăgă a marelui parapsopist care a fost Dumitru Brătianu, îl prezintă cu o voință năvrită ca terorizat la gîndul că Bismark, cancelarul de fier, l-ar putea „importuna».

Delicata cruzime a lui Caragiale culminează în „poanta» prin care propune micului Larousse ilustrat, textul cuvînt „ilustratul băștat de stat roman».

Șerban Cioculescu

*) Articol de fond în Constituționalul, 24 iunie 1869, semnat Zoli.

*) Primul-ministru (inea locul regelui), plecat la Sigmaringen, S-a ajuns astfel la locotenența domnească, din care a fost plecat Lascăr Catargiu, după 11 februarie 1869, alături de generalul N. Goleacu și de colonelul Harelambie, trinitate a monstruștii „sei coalici».

*) Articol de fond în Constituționalul, 27 august 1888, semnat Haas.

*) În romînește: „Dumitru Dinu Papuca, pseudonim sub care ilustatul bărbat de stat roman își la incognito, apele „mi-nește».

*) Caragiale, Opere, vol VII, p. 543.

**) Caragiale, Opere, vol III, p. 240.

CARAGIALE ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ

Difuzarea mondială a operei lui Caragiale a consemnat, în anii următori, noi zone geografice pe cele mai diferite meridiane ale globului. Este, desigur, o strălucită confirmare a valorii ei universale.

Asa se explică aria tot mai întinsă de răspândire a operei lui Caragiale, care nu mai este o „terra incognita” în cultura multor țări și popoare. Ea și-a cucerit în deosebi un loc de cinste și o reală prețuire pe meridianele sovietice. O simplă comparație cu trecutul este edificatoare. În Rusia prer evoluționară, Caragiale a fost aproape cu desăvârșire ignorat, dacă nu punem la socoteală câteva traduceri cu totul sporadice, apărute la începutul secolului în publicații obscure de circulație restrânsă, fără a strîni ecourile în critică, fără a fixa atenția cititorului de masă.

Un moment interesant și semnificativ totodată pentru istoria relațiilor literare romino-ruse este legat de V. G. Koylenko, care ne-a vizitat de mai multe ori țara, între anii 1893-1915. Printre documentele păstrate în arhiva scriitorului rus de la Biblioteca Unională „V. I. Lenin” din Moscova, se numără câteva **Carnete de însemnări despre România** (de altfel, scriitorul a dedicat un ciclu întreg de schițe, reportaje și un roman realităților românești), **culegeri de doine, corespondență** cu Dobrogeanu-Gherea și traducerea în manuscris a schiței **Telegrama** și a unui ciclu de momente cu titlul generic **Temă cu variațiuni**. Este de presupus că scriitorul rus — democrat consecvent — și-a încercat puterile în domeniul limbii romine pe care o studia asiduu, traducând tocmai din Caragiale, la sugestia lui Dobrogeanu-Gherea.

În scrisorile sale, Dobrogeanu-Gherea îi deslușea lui Korolenko, la cererea acestuia, nuanțele și sensul unor cuvinte românești mai grele, cu un specific care le fac „aproape intraducibile în limba rusă”, ca „aer dulce”, „dor”, și apoi, probabil pentru a-l ajuta la traducerea schițelor lui Caragiale, termeni administrativi: „primar”, „primărie” etc.

Față de aceste modeste, deși generoase încercări, rămase îngropate sub colbul de arhivă, opera marelui scriitor român a căpătat astăzi o cu totul alta rezonanță în patria lui Gogol și Cehov. În ceea ce privește traducerea și publicarea operelor lui Car-

giale pot fi consemnate două momente nodale — conținutul nașterii (1952) și semicentenarul morții (1962), distanțate de un deceniu în intervalul cărui au văzut lumina tiparului 8 ediții de volume cu un tiraj total de 171.000 exemplare, în 5 limbi diferite (rusă, ucraineană, gruzină, moldovenească, letonă), la care se adaugă alte 11 culegeri antologice de povestiri și nuvele românești cuprinzând și citeva dintre cele mai reprezentative din opera lui Caragiale (2 fiind în limba țară și estonă) — totalizând astfel un tiraj de peste 250.000 exemplare. Merită a fi menționate, în special, volumul „Mici comedii din sec. al XIX-lea” (ed. Iskusstvo, 1960), destinat artiștilor amatori și în care figurează „Conu Leonida față cu reacțiunea”, precum și volumul „Dramaturgia clasică a țărilor de democrație populară” (vol. II, 1955), cuprinzând „O scrisoare pierdută”.

Cea mai substanțială este editia de „Opere alese” (comedii, joieletoane, povestiri, articole) din 1953, traducerea și prefața aparținând lui I. D. Konstantinovski (tirajul este de 90.000 exemplare).

Începând din 1952, data centenarului, consacrată prin acțiunile culturale recomandate de Consiliul Mondial al Păcii, presa sovietică de specialitate a acordat atenție volumelor apărute și spectacolelor cu piesele lui Caragiale, publicând articole, cronici, recenzii. Au semnat articole interesante în „Teatr”, „Literaturnia gazeta”, „Sovetskioe iskustvo”, „Ogoniok” și alte publicații, numeroși critici, printre care G. Gulia, K. Derjavin, N. Zorkaia, T. Kulakovskaia, N. Roznaia, I. Semionova, S. P. Sadovnik. De asemenea, cu prilejul centenarului, și-au spus cuvântul în presa sovietică: Geo Bogza, V. Birlădeanu, I. Vlăner.

Pe măsură ce opera lui Caragiale pătrunde mai mult în conștiința cititorilor sovietici, devenindu-le familiară, se simte nevoia unor studii mai cuprinzătoare, a unor comentarii mai ample. Prefețele semnate de I. D. Konstantinovski (ed. rusă, 1953), V. Maciadrade (ed. gruzină, 1960), I. Bundul (ed. letonă, 1957), L. Ceza (ed. moldovenească, 1956 și 1957) au împlinit în parte acest gol. Trebuie salutat, ca un prețios aport la studierea operei lui Caragiale în Uniunea Sovietică, recenta monografie semnată de L. Ceza (ed. rusă, Chișinău, 1961), care dovedește competență, o temeinică documentare, cunoașterea

multilaterală a creației scriitorului român și a condițiilor istorice sociale din România acelei vremi. Apariția acestui studiu substanțial care îl cercetează pe Caragiale în contextul realismului critic al literaturii romine, cu implicații pe plan mondial, reprezintă un eveniment important.

Traducerea de pină acum, în general corecte, îngrijite, cu soluții de cele mai multe ori echivalente, care reușesc să redea timbrul specific stilului lui Caragiale — lapidar, colorat, purtând pecetea realității, inepuizabil ca varietate și bogăție de expresii tipice și procedee de individualizare — așteaptă și alte versiuni în care să-și investească măiestria prozatorilor și dramaturgilor consacrați, cu vîna satirică pe măsura originalului.

Mesajul operei caragialeane ajunge și mai direct, mai eficient, prin intermediul Teatrelor sovietice din Moscova (primul pas a fost făcut de Teatrul de Sătură în 1952), Leningrad, Kiev, Chișinău au i repertoriul lor permanent capodopera **O scrisoare pierdută**.

Mile și zecile de mii de spectatori au prilejul să aplaude, reîntind adinc asupra adevărilor crude pe care dramaturgul le-a spus, asemenea lui Gogol, „stringind într-o singură grămadă tot ceea ce era rău” în România burghezo-mosierească, pentru a fi de apoi „o dată, dar bine, de toți”. În generații de astăzi își revine misiunea de a valorifica aceste adevăruri, de a le dezvălui semnificația, de a pune mereu în lumină nestematele cu care se mîndrește literatura romină, comunicîndu-le și altor popoare iubitoare de frumos și adevăr.

Printre numele scriitorilor romini ai secolului al XIX-lea — spunea K. Fedin în 1950, cu prilejul vizitei în țara noastră — ca un simbol al apropierii literaturilor noastre, a răsunat numele lui Caragiale, al unuia dintre cei mai de seamă reprezentanți ai realismului în comedie și proză. Fără îndoială, nu întîmplător el a fost numit „Gogol al României”. Istoricii literaturii trebuie să lărgească sfera cunoștințelor noastre în domeniul legăturilor istorice dintre maestrul cuvîntului din România și Rusia”.

Tamara Gane

OASPEȚI DE PESTE HOTARE DESPRE CARAGIALE

I. A. ZAVADSKI:
(U.R.S.S.)

O sărbătoare excepțională a culturii rominești

Asistînd la spectacolul festiv „O scrisoare pierdută” mi-am dat încă o dată seama că teatrul lui Caragiale este o sursă inepuizabilă de umor inteligent, de satiră socială. Satira sa pătrunde adînc în psihologia personajelor pe care le realizează. El a știut să observe și să creeze într-un mod magistral tipuri, situații și hăravuri sociale care mai pot fi întîlnite și azi în unele țări așa-zis „democratice”. Dar n-are rost să discut acum în citeva cuvinte, superficial, bogăția de idei a operei caragialeane.

Sînt impresionat încă de spectacolul festiv. Piesa o văd pentru a treia oară în montarea lui Sica Alexandrescu. Consider că România are actori foarte buni, excelenți. Mai consider că Sica Alexandrescu are un mare merit în alegerea colectivului de interpreți destinat teatrului lui Caragiale.

Am urmărit cu foarte mare atenție jocul fiecărui actor în parte. Birlic, unul din actorii mei preferați, a apărut într-un rol nou. Apariția lui însă n-a făcut să palească impresia pe care Radu Beligan mi-a lăsat-o cu doi ani în urmă în același rol. Privindu-l pe Birlic, se suprapuneau impresiile din jocul lui Beligan în Dandanache. Mi-l rememoram și pe Birlic în alte roluri. După cum vedeți, ținem teatru comparat. Giugaru, Fintesteanu și Antoniu au fost străluciți. Le urmăream cu mare atenție și deslușeam nuanțele de gest și intonație. Acești actori, ca și ceilalți de altfel, și-au lucrat rolul ca pe un adevărat filigran, fără să piardă din vedere unitatea personajului și a spectacolului. Aparițiile lui Antoniu, pe care-l iubesc, mi-au produs o deosebită satisfacție. Sentimentul de mare dragoste nutrit față de actorii romini pe care-i cunosc din viață și de pe scenă este complex și profund. Există atîta gingașie, delicatețea în arta lor!

Am văzut o nouă Joiticiă — Carmen Stănescu. Imi amintesc de Elvira Godeanu, de feminitatea ei plină de farmec, dominantă, de autoritatea ei îmbinată cu această deosebită înzestrare a naturii. Actuala interpretă este talentată, se vede, dar uneori este prea tandră, pierzînd din vedere subtextul.

Cațavencu l-am văzut înția oară interpretat de Talianu. Mi-a rămas în minte. Apoi l-am văzut pe Niky Atanasiu. Am descoperit la Atanasiu nuanțe noi care dau rolului o strălucire aparte. Scena discursului din actul III a fost opera unui solist remarcabil.

Aș putea continua, dar nu mai e timp; nu aș vrea să se supere cei pe care nu i-am pomenit, al căror joc a fost admirabil. Doresc să spun că în afara de actori, scenele de masă din actele III și IV au fost nuanțat regizate.

Am fost emoționat. Am avut impresia că în timp ce aplaudam, actorii m-au recunoscut. Dragostea ce mă leagă de actorii romini, de teatrul românesc este, așa cum am mai spus, deosebită și de aceea aș dori să subliniez că aceste gânduri nu sînt decît niște impresii foarte proaspete după un spectacol. Nu sînt păreriile unui critic teatral, ci numai, repet, impresiile unui prieten bun de-al dumneavoastră și care s-a simțit onorat de a participa la o sărbătoare excepțională a culturii rominești.

VASCO POPA:

(R. P. F. IUGOSLAVIA)

Amintirea clasicilor

— Sînt bucuros de faptul că prietenii mei dragi, scriitorii romini, mi-au oferit prilejul să particip, în această capitală a randafurilor roșii și a arhitecturii moderne, la festivitățile închinete maestrului cuvîntului rominească — I. L. Caragiale.

Poporul, care cu atîta dragoste cultivă amintirea clasicilor săi, își dovedește prin fapte dorința de a construi o societate nouă, unica cheazăie a înfloririi unei literaturi demne de oameni înfrățiți, eliberați de exploatare. Căci spunînd nu trecutul, clasicii au răspuns de viitorului. Printre aceștia a fost și I. L. Caragiale.

GEORGE TEOTOKAS:
(GRECIA)

În fața unui mare scriitor

— N-am asistat, din păcate, încă la nici un spectacol Caragiale, dar cunosc importanța sa atît în cadrul literaturii romine, cît și pe plan universal. Din opera sa am avut prilejul să citesc doar citeva scurte schițe, care m-au convins că mă aflu în fața unui mare scriitor.

Cu trei ani în urmă s-a jucat la Atena „O scrisoare pierdută” dar nu eram atunci în Grecia, așa că n-am văzut spectacolul. Spiros Mellas a scris săptămîna trecută în imboldantul ziar grec „Elefteria” două articole foarte interesante asupra lui Caragiale, pe care le-am citit considerîndu-le ca un îndreptar în lectura marelui scriitor.

CEN BEL-cen:

(R. P. CHINEZĂ)

O contribuție la luptă pentru dreptatea socială

Cunosc opera lui Caragiale, am citit toate lucrările sale de teatru traduse în limba chineză și publicate în două volume. „O scrisoare pierdută” s-a jucat la „Teatrul pentru arta populară” din orașul Uhan. Spectatorii au apreciat mult piesa lui Caragiale.

Lucrînd în același domeniu, deoarece și eu scriu comedii, am manifestat un viu interes față de opera lui Caragiale. Satira lui puternică îndreptată împotriva clasei exploatare este pentru scriitorii chinezi de o mare însemnătate.

Apreciez nu numai teatrul lui Caragiale, dar și întreaga lui operă ca o creație valoroasă. Fiind întreaga viață un luptător, Caragiale și-a cunoscut bine poporul și, prin opera lui, a adus o contribuție la lupta pentru dreptatea socială a celor oprimați.

SAKARI PURUUNEN:

(FINLANDA)

Actualitatea comediei lui Caragiale

În anul 1952, scriitorul Arvo Turtiainen a fost pentru prima oară în România la centenarul nașterii lui Caragiale, și la întoarcerea în Finlanda a adus cu el și piesa „O scrisoare pierdută”. După ce am citit-o, doream s-o pun în scenă la teatrul meu. Însă m-am gândit că nu vom reuși singuri din cauza noii foarte caracteristice a comicii caragialean și incisivității satirei lui, care îmi placea foarte mult, dar nu-l puteam găsi corespondent, vorbind din punct de vedere regizoral, în toată literatura dramatică cunoscută de mine.

Am intervenit prin legația noastră și după scurt timp am avut plăcerea ca un regizor român de renume, Sica Alexandrescu, să fie oaspețele noastre. Premiera a avut loc în orașul industrial Tampere, în stagiunea 1955-1956.

După părerea mea, dramaturgul român prezintă o mare actualitate.

Finlanda este o țară în care cel puțin din 2 în 2 ani se fac alegeri. Ce credeți? Am găsit multe situații comice, ridicole, satirizate de Caragiale, chiar și astăzi în luptele electorale din țara noastră.

În genere, cred că astăzi comedia are o mare importanță, spune mai mult omului contemporan, se apropie mai mult de ritmul vieții lui, decît tragedia. Poate și de aceea fiindcă ogîndește mai bine contradicțiile epocii, în care se îmbină tragicul cu comicul, pesimismul cu optimismul, apocalipsul cu viziunea luminoasă a viitorului — ca niciodată în istoria omenirii. Omul de astăzi trebuie să ridă mai mult, să privească și lucrurile tragice cu o viziune optimistă și cu umor. E necesar. Caragiale e un scriitor cu multă vervă comică. Îmbina satira socială cu comicul de caracter. Dialogurile sînt excelente, foarte spirituale și cu un simț extraordinar în a releva latura psihologică a personajului — oferînd spectatorului posibilitatea de a fi distrat în mod inteligent.

DESEN DE BENEDICT GĂNESCU

Europa „libera”, Vocea Americii și Vocea patrupeleului „național”

**CARAGIALE
ÎN MEDIUL
STRĂINE**

— ANGLIA: — „O scrisoare pierdută” — Londra 1957; ARGENTINA: — „O scrisoare pierdută” — Buenos Aires 1953; BELGIA: — „O scrisoare pierdută” — Anvers 1957; R. P. BULGARIA: — „O noapte furtunoasă” — Sofia 1951; — „O scrisoare pierdută” — Sofia 1952; — „Opere alese” — Sofia 1960; R. S. CECOSLOVACA: — „Opere” vol. 1-3 — Praga 1953; — „O scrisoare pierdută” — Ed. Orbis-Praga 1953; — „Opere” vol. 1-3 — Bratislava — 1954; „O noapte furtunoasă” — Bratislava — 1956; — „O noapte furtunoasă” — Praga — 1957; — „D-ale carnavalului” — Praga — 1960; R. P. CHINEZĂ: — „O scrisoare pierdută” — Shanghai — 1953; — „Opere alese” — Shanghai — 1951; — „Teatrul” — Pekin — 1955; FINLANDA: — „O scrisoare pierdută” — Helsinki — 1954; FRANȚA: — „O scrisoare pierdută” — Paris — 1953; „O scrisoare pierdută” — Paris — 1957; R. D. GERMANĂ: — „Teatrul” — Aufbau, Berlin — 1954; „Nuvele” — Berlin — 1960; „Schițe” — Berlin; „O noapte furtunoasă” — Berlin — 1960; „O noapte furtunoasă” — Leipzig; INDIA: — „O scrisoare pierdută” — 1956; ITALIA: — „O scrisoare pierdută” — Roma; LIBAN: — „O scrisoare pierdută” — Beirut — 1955; R. P. POLONĂ: — „Norocul” (schițe, momente) — Varșovia 1953; „O scrisoare pierdută” — Varșovia; „Schițe și nuvele” — Varșovia 1953; SIRIA: — „O scrisoare pierdută”; R. P. UNGARA: — „Conu Leonida față cu reacțiunea” — Budapesta — 1954; U.R.S.S.: — „Opere alese” — Goslitizdat — 1951; „Opere alese” — Goslitizdat — 1953; „O scrisoare pierdută” (l. ucraineană) — 1956; „Povestiri” (l. moldovenească) — 1956; „Nuvele” (l. moldovenească) — 1956; „Opere alese” (l. letonă) — 1957; „Opere alese” — Moscova — 1957; „O scrisoare pierdută” — Kiev — 1952; „Povestiri” — Chișinău — 1956; „Schițe și povestiri” — Chișinău — 1957; „Pagini alese” — Chișinău — 1957; „Opere alese” — Riga.

— ANVERS — Teatrul National Flamand: „O scrisoare pierdută”; R. P. BULGARIA: Sofia — Teatrul Ivan Vazov; „O scrisoare pierdută”; — Naroden Teatr Filiale „Vasil Kirkov”; „O scrisoare pierdută”; Starazagora — Teatrul Gh. Dimitrov; „O noapte furtunoasă”; Smolean — „O noapte furtunoasă”; R. S. CECOSLOVACA: Praga — Teatrul de cameră: „O scrisoare pierdută” — 1950; Bratislava — „O scrisoare pierdută”; CHILE: Santiago de Chile — Institutul de Teatru-Universitar de Chile; „O scrisoare pierdută”; R. P. CHINEZĂ: Uhan — Teatrul din Uhan; „O scrisoare pierdută”; COLUMBIA — Teatrul experimental La Bujardilla; „O scrisoare pierdută”; FINLANDA: Tampere — Tampereen Teatteri; „O scrisoare pierdută” — 1956; FRANȚA: Paris — Théâtre de Paris; „O scrisoare pierdută” — 1956; — Théâtre Sarah Berni; „O scrisoare pierdută”; GRECIA: Atena — Teatrul Dionysos; „O scrisoare pierdută” — 1959; R. F. GERMANĂ: Köln — „O scrisoare pierdută”; R. D. GERMANĂ: Berlin — Teatrul Maxim Gorki; „O scrisoare pierdută”; — Teatrul Universitar; „O noapte furtunoasă”; Leipzig — Teatrul Municipal; „O scrisoare pierdută”; INDIA: Calcuta — „O noapte furtunoasă”; IRAK: Bagdad — Modern Theatre; „O scrisoare pierdută”; ITALIA: Roma — Teatro dei Satrii; „O scrisoare pierdută”; — „D-ale Carnavalului”; „O noapte furtunoasă”; Milano — Teatro Nuova; „O scrisoare pierdută”; Palermo — Teatro Biondo; „O scrisoare pierdută”; Bologna — Teatro Comunale; „O scrisoare pierdută”; R. P. F. IUGOSLAVIA: Novisad — Teatrul de amatori din Novisad; „O scrisoare pierdută” — 1960; JAPONIA: Tokio — Théâtre Bougeza; „O scrisoare pierdută”; PERU: Lima — Club del Teatro de Lima; „O scrisoare pierdută” — 1956; R. P. POLONĂ: Varșovia — „O scrisoare pierdută”; REPUBLICA ARABĂ UNITĂ: Cairo — Teatrul National; „O scrisoare pierdută”; R. P. UNGARA: Budapesta — Teatrul National; „O scrisoare pierdută” — 1951; Miskolc — Teatrul de Stat din Miskolc; „O scrisoare pierdută” — 1957; U.R.S.S.: Moscova — Teatrul de satiră; „O scrisoare pierdută” — 1955; Leningrad — Teatrul de comedie; „O scrisoare pierdută”; URUGUAY: Montevideo — Teatro Universitario; „O scrisoare pierdută”; VIETNAM: Hanoi — „O noapte furtunoasă”;